

16+

Адчуваць
пульс
часу
стар. 4

Таямніцы
затоеных
старонак
стар. 6-7

І ясны
дзень
усё бліжэй...
стар. 10

22 сакавіка 2022 года адбудзецца XXV з'езд Саюза пісьменнікаў Беларусі

Падвесці вынікі, даць справаздачу аб зробленай працы, акрэсліць новыя кірункі і перспектывы — такая мэта чарговага з'езда Саюза пісьменнікаў Беларусі. 22 сакавіка на пасяджэнне творчай суполкі збяруцца літаратары з усёй краіны: кіраўнікі аддзяленняў, масцітыя празаікі, паэты, крытыкі, краязнаўцы, перакладчыкі... Чарговы форум — нагода для аўтараў засяродзіцца на шматлікіх аспектах літаратурнай дзейнасці, прааналізаваць здабыткі за цэлых пяць гадоў, а таксама задумацца пра ролю творцы ў жыцці грамадства. А пісьменнікі, безумоўна, адчуваюць сваю адказнасць за падзеі ў краіне і нават у свеце, і, галоўнае, многія дабіваюцца таго, каб іх пачулі чытачы, тыя, для каго яны пішуць.

Саюз пісьменнікаў Беларусі спрыяе папулярызацыі беларускай літаратуры ў краіне і за мяжой, напісанню твораў высокага мастацкага ўзроўню, якія ўсебакова адлюстроўваюць падзеі сучаснасці і мінулага, удасканаленню розных літаратурных форм, стыляў і жанраў, а таксама развіццю і ўмацаванню ўзаемасувязей паміж літаратарамі розных краін, падтрыманню міжнародных літаратурных кантактаў. І кожны з гэтых кірункаў працы патрабуе вялікай увагі і намаганняў мноства людзей. Менавіта яны павінны сказаць сваё важнае слова і гэтым паўплываць на будучыню пісьменніцкай арганізацыі, айчыннага літаратурнага працэсу ўвогуле.

Цяперашні форум знаходзіцца ў шэрагу найбольш важных сустрэч творчай інтэлігенцыі нашай краіны. Гэта штуршок для далейшага развіцця беларускай культуры, стымул для пісьменнікаў. З'езд творчай суполкі, бясспрэчна, акрэсліць пытанні і праблемы, якія трэба вырашаць — сёння, заўтра, у далейшай перспектыве. У пісьменнікаў будзе магчымасць пашукаць адказы і прапанаваць свае варыянты рашэнняў. Усё ж лёс кнігі залежыць ад кожнага.

Фота Кастуся Дробава.

«ЛіМ»-акцэнт

Дата. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў суайчыннікаў з Днём Канстытуцыі. Кіраўнік дзяржавы звярнуў увагу, што сёлетая гэтае свята напоўнена асаблівым сэнсам. Менавіта 15 сакавіка ўступілі ў сілу прынятыя на рэспубліканскім рэферэндуме канстытуцыйныя змяненні. «Мы адкрываем новую старонку нашай гісторыі — гісторыі сучаснай, накіраванай у будучыню Беларусі. Умацоўваючы правы фундамент грамадства, стварам для наступных пакаленняў надзейны механізм абароны спрадвечных каштоўнасцей, нацыянальнай памяці і традыцыйнага ўкладу жыцця», — гаворыцца ў віншаванні.

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі павіншаваў народнага артыста Расіі Арыстарха Ліванава з днём нараджэння. «Многія гады вы ўносіце прыкметны ўклад у прымяненне традыцый саўвядчай і развіццё расійскай школы выканальніцкага майстэрства. У Беларусі вас ведаюць і цэняць як адоранага і захопленнага любімай справай акцёра, які падарыў кінематографу ямаля запамінальных вобразаў», — гаворыцца ў віншаванні. Кіраўнік дзяржавы выказаў упэўненасць, што яркавыя работы артыста і ў далейшым будуць радаваць глядачоў, садзейнічаць развіццю культурных сувязей паміж брацкімі народамі Беларусі і Расіі.

Рэлікіі. Нацыянальная бібліятэка Беларусі атрымала ў дар I том Генадзьеўскай Бібліі, паведамляецца на сайце НББ. Яна ўяўляе сабой першы поўны звод біблейскіх кніг Старога і Новага Заветаў на царкоўнаславянскай мове, створаны ў 1499 годзе. Генадзьеўская Біблія — унікальны духоўны, гістарычны і культурны помнік рукапіснай спадчыны, які перадала Мінская духоўная акадэмія з нагоды святкавання Дня праваслаўнай кнігі. Рэктар Мінскай духоўнай акадэміі архімандрыт Афанасій уручыў каштоўны падарунак генеральнаму дырэктару бібліятэкі Аксане Кніжніцавай з мэтай умацавання супрацоўніцтва паміж установамі, прыцягнення акадэмічнага інтарэсу да гісторыі і тэксталагіі славянскіх рукапісаў.

Памяць. Народа па пытаннях рэалізацыі сумеснага расійска-беларускага праекта «Цягнік Памяці», які стартаваў 22 чэрвеня, адбылася ў Савецкай Рэспубліцы Нацыянальнага сходу Беларусі. Дэталяе з прадстаўнікамі рэгіёнаў нашай краіны абмеркаваны маршрут руху, пункты прыпынку, культурная праграма. «Удзельнікамі праекта з'яўляюцца дзесяцілітнікі. Гэта значыць, практычна ўжо дарослыя маладыя людзі, якія скончылі школу і потым будуць вызначацца з прафесіяй, сваёй будучыняй, — адзначыў старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіцці Віктар Лісковіч, якога цытуе БелТА. — Веданне свайго мінулага, гісторыі дазваляць ім сфарміравацца як паўнавартасным грамадзянам свайх дзяржаў». На тэрыторыі нашай краіны «Цягнік Памяці» пройдзе праз Брэст, Гродна, Віцебск, Оршу, Гомель, Магілёў і фінішуе 3 ліпеня ў Мінску. Суправаджаць праект з беларускага боку будуць Савет Рэспублікі і Міністэрства адукацыі.

Супрацоўніцтва. У Чунціні адбылася цырымонія перадачы рэктару Сычуаньскага ўніверсітэта замежных моў Дун Хунчану манатрафіі «Беларусь — Кітай: 30 гадоў па шляху дружбы і ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва». Генеральны консул Дзмітрый Емяльняў ад беларускага боку выказаў удзячнасць Сычуаньскаму ўніверсітэту і асабіста кіраўніку Цэнтра вывучэння Беларусі Ян Цзюну за садзейнічанне ў арганізацыі перакладу кнігі на кітайскую мову, а таксама дапамогу ў яе выданні ў Рэспубліцы Беларусь, інфармуе БелТА. Манатрафія пад аўтарствам Валерыя Мацэля выдадзена Акадэміяй кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь у партнёрстве з Сычуаньскім ўніверсітэтам замежных моў у гонар 30-годдзя ўстаўлення дыпламатычных адносін паміж Рэспублікай Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікай.

Конкурсы. Аб'яўлены конкурс работ творчай моладзі «Залатое пярэ «Белай Русі» — 2022», паведамляецца на сайце Міністэрства інфармацыі Беларусі. Арганізатарамі выступілі Рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне «Белая Русь» сумесна з Беларуска-казахстанскім журналістам пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі і Міністэрства адукацыі, рэдакцыя рэспубліканскіх СМІ. Да ўдзелу ў конкурсе запрашаюцца прадстаўнікі навучнай і работнай моладзі, карэспандэнты раённых, гарадскіх газет, тэлебачання, інтэрнэт-сайтаў ва ўзросце да 35 гадоў. У Год гістарычнай памяці прапануецца напісаць эсэ на тэму «Залатыя літары нашай гісторыі». Конкурс пройдзе ў тры этапы: раёны (гарадкі) — з 1 сакавіка да 20 красавіка, вызначэнне пераможцаў — да 5 мая; абласны — прыём работ да 17 мая, вызначэнне пераможцаў — да 20 мая; рэспубліканскі — прыём работ да 25 мая.

• Міністэрства культуры праводзіць фінал нацыянальнага адбору да XXXI Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні «Віцебск-2022» і XX Міжнароднага дзіцячага музычнага конкурсу «Віцебск-2022». Спаборніцтва запланавана на аўтар і павіна адбыцца на базе Палаца культуры ў Оршы ў фармаце гала-канцэртаў. Змагацца за права прадставіць Беларусь на знакітым форуме будуць два дзясяткі фіналістаў, якія прайшлі папярэднія адборы, паведамляе БелТА.

Агляд афіцыйных падзей ад Інэсы ПЕТРУСВІЧ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Прысвячэнне Васілю Ткачову

Савет Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі прыняў рашэнне аб змяненнях у правядзенні адкрытага абласнога конкурсу гумарыстычнай і іранічнай прозы і паэзіі. Адначасова падвёў вынікі I гумарыстычнага творага спаборніцтва.

Нядаўна пайшоў з жыцця старшыня журы гэтага конкурсу, аўтар многіх яркіх гумарыстычных і сатырычных твораў, вядомы празаік, драматург, публіцыст, ганаровы член Саюза пісьменнікаў Беларусі Васіль Ткачоў. З мэтай ушанавання памяці аб Васілю Юр'евічу Савет аддзялення СПБ прыняў рашэнне ўнесці змяненні ў Палажэнне аб правядзенні конкурсу. З 1 сакавіка 2022 года назва конкурсу гучыць так: «Адкрыты конкурс гумарыстычнай і іранічнай прозы і паэзіі імя В. Ю. Ткачова».

На пасяджэнні Савета аддзялення СПБ было разгледжана больш як 200 работ, дасланных на конкурс, і вызначаны першыя лаўрэаты і фіналісты.

У намінацыі «Кароткая проза» (гумарыстычнае апавяданне, абразкі) сярод членаў СПБ лаўрэатамі сталі Лілія Вялічка, Міхась Сліва, Алег Ананеў, Аляксандр Атрушкевіч, Раіса Дзэйкун, Іна Спасібіна. У фіналісты выйшлі Аляксандр Джад, Ганна Атрушчанка і Іна Зарэчка. Заахвочвальным дыпламам адзначаны Аляксандр Белік.

У намінацыі «Паэзія» (байка, пародыя, гумарыстычны верш) сярод членаў СПБ перамаглі Галіна Рагавая, Іна Спасібіна, Людміла Яськова, Ала Бялькова, Дар'я Дарошка.

У намінацыі «Кароткая проза» (гумарыстычнае апавяданне, абразкі) сярод аўтараў — членаў амагарскіх аб'яднанняў — лаўрэатамі сталі Лілія Краўчанка і Галіна Песенка, фіналістам — Валіяціна Бабко-Аляшкевіч. Заахвочвальным дыпламам адзначаны Вераніка Акуліч і Сяргей Жарносенка.

У намінацыі «Паэзія» (байка, пародыя, гумарыстычны верш) сярод аўтараў — членаў амагарскіх аб'яднанняў перамаглі Наталія Каліцка, Галіна Трафімава, Валіяціна Бабко-Аляшкевіч, Ірына Чайкова. Заахвочвальныя дыпламы атрымалі Ірына Мартыненка,

праекты

Кітайскія прыярытэты

У Выдавецкім доме «Звязда» за апошнія гады пабачыла свет 20 кніг, якія тэматычна звязаны з Паднябеснай — гісторыяй і сучаснасцю, культурай, літаратурай, эканамікай, грамадска-палітычным развіццём Кітая.

Пачатак быў пакладзены ў 2012 годзе аўтарскай анталогіяй Міколы Мятліцкага «Пад крыламі дракона: Сто паэтаў Кітая». Вопытны перакладчык, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь прадставіў чытаць ўласнае прачытанне класічнай і сучаснай паэзіі Кітая, пераўвасобіўшы на беларускую мову лірыку 100 вершатворцаў Паднябеснай.

Выданне накладам 2500 асобнікаў (невергагодны па сённяшнім часе тыраж для перакладной кнігі!) выйшла пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і Рэспубліканскага інстытута кітаязнаўства імя Канфуцыя. У 2014 годзе ў «Звяздзе» пабачыла

свет калектыўная кніга нарысаў «Беларусь вачыма кітайцаў». Публіцыстычны праект меў шырокі розгалас сярод грамадскасці і ў друку.

У 2014 годзе ў выдавецтве стартавала кніжная серыя «Светлыя знакі: паэты Кітая». Першым стаў зборнік вершаў Ван Вэя «Альтанка ля возера». На працягу некалькіх гадоў укладальніцай кніг серыі (выйшлі зборнікі вершаў Лі Бо «Флейты сумныя гукі», Ай Ціна «Водар стоенага лесу», Ду Фу «Адзінота горных вышынь», Лі Хэ «Песня бамбукавай флейты», Лі Цэнчжаа «Мост цераз Млечны шлях», Ван Гачжэня «Мелодыі адкрытага сэрца» і інш.) выступала беларуская паэтэса і перакладчыца Юлія Алейчанка. Перастарэнямі вершаў кітайскіх паэтаў на нашу мову займаліся Тацяна Сівец, Рагнед Малахоўскі, Алякс Бадак, Навум Гальпяровіч, Леанід Дранько-Майсюк, Мікола Мятліцкі, Дар'я Нечыпарук, Алена Рамановская, Вераніка Жукавец...

Многія з іх перакладалі творы паэтаў Паднябеснай з арыгінала альбо па падрадкоўніках, зробленых беларускімі кітаязнаўцамі акурат для работы ў межах праекта «Светлыя знакі: паэты Кітая».

Падзеяй у сучаснай беларускай навуковай, эканамічнай публіцыстыцы стала кніга Надзвычайнага і Паўнамочнага Пасла Рэспублікі Беларусь у Кітайскай Народнай Рэспубліцы доктара эканамічных навук Кірыла Рудага «Непохожие. Взгляд на Китай и белорусско-китайские отношения». Яна пабачыла свет у Выдавецкім доме «Звязда» двойчы — у 2020 і 2021 гадах (агульны наклад — 2100 экзэмпляраў).

У «партфелі» Выдавецкага дома «Звязда» — новыя беларуска-кітайскія кнігавыдавецкія праекты, якія будуць рэалізаваны ў найбліжэйшы час. Яны звязаны і з мастацкай літаратурай, і з кнігамі навуковай і гістарычнай публіцыстыкі.

Мікола БЕРЛЕЖ

стасункі

Адзначаны дыпламамі

За вялікі ўклад у развіццё беларуска-казахстанскіх літаратурных сувязей дыпламамі Выдавецкага дома «Звязда» адзначаны вучоныя-літаратуразнаўцы Казахстана.

У апошнія дзесяць гадоў складалася надзвычай актыўнае партнёрства Інстытута літаратуры і мастацтва імя М. А. Аўэзава Камітэта па навуцы Міністэрства адукацыі і навуцы Рэспублікі Казахстан з беларускімі пісьменнікамі, літаратуразнаўцамі, з нашымі масмедыя, у прыватнасці з Выдавецкім домам «Звязда».

Сведчанне таму — сумесныя кніжныя праекты, спецыяльныя «казахстанскія» выпускі часопісаў, шматлікія публікацыі на старонках газет «Звязда»,

Васіль Ткачоў.

Міхаіл Яфімаў, Віталь Талочка, Анатолий Барысаглебскі (Кавалёў).

Савет аддзялення СПБ прыняў рашэнне аб публікацыі твораў лаўрэатаў I адкрытага конкурсу гумарыстычнай і іранічнай прозы і паэзіі імя В. Ю. Ткачова ў альманаху аддзялення, які выйдзе восенню. А вось узнагароды лаўрэатам і фіналістам будуць уручаны на вечары славянскай дружбы і гумару ў верасні падчас правядзення XVII Міжнароднага фестывалю-свята «Славянскія літаратурныя дажынкы — 2022» і Дня беларускага пісьменства ў Добрушы, дзе яны выступяць перад чытачамі са сваімі гумарыстычнымі і іранічнымі творами. Заахвочвальныя дыпламы будуць высланы аўтарам па электроннай пошце.

Адначасова Савет Гомельскага абласнога аддзялення СПБ прыняў рашэнне аб правядзенні II адкрытага конкурсу гумарыстычнай і іранічнай прозы і паэзіі імя В. Ю. Ткачова, старт якога вызначаны на 10 верасня, а вынікі будуць падведзены да 1 студзеня 2023 года і прымеркаваны да 75-годдзя з дня нараджэння Васіля Ткачова.

Уладзімір ГАЎРЫЛОВІЧ,
старшыня арганізацыйнага
камітэта конкурсу

«Літаратура і мастацтва», у дадатку да «Звязды» «Союз Евразія».

Падсумоўваючы гэтую работу на пэўным адрэзку творчых стасункаў, Выдавецкі дом «Звязда» адзначыў сваімі Дыпламамі генеральнага дырэктара Інстытута літаратуры і мастацтва імя М. А. Аўэзава КН МАН Рэспублікі Казахстан, члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Казахстан, заслужанага дзеяча Казахстана, доктара філалагічных навук Кенжэханна Слямжанулы Матгыжанова, а таксама дэкана філалагічнага факультэта Казахстана нацыянальнага ўніверсітэта імя аль-Фарабі, члена-карэспандэнта НАН, доктара філалагічных навук, прафесара Баян Умірбекаўну Джалдасбекаву.

Сяргей ШЫЧКО

цікава ведаць

Таямніцы мёртвага горада

З 17 да 20 сакавіка сталічны кінатэатр «Цэнтральны» дорыць сваім наведальнікам рэдкаю магчымасцю з дапамогай магіі кінематографу здзейсніць захаляльную вандроўку па Археалагічным парку Пампеі, уключаным у спіс аб'ектаў сусветнай спадчыны ЮНЕСКА. Галавакружны палёт скрозь мастацтва і гісторыю, перамяшчэнне ў часе, якое дазволіць вярнуцца ажно на два тысячагоддзі, арганізаваны студыямі Sky, Balland і Nexo Digital пры садзейнічэнні і падтрымцы супрацоўнікаў археалагічнага парку ды Нацыянальнага археалагічнага музея Неапаля.

У навукова-папулярнай стужцы «Пампеі. Горад грахоў», знятай вядомым у прафесійных колах рэжысёрам Папі Карсіката ў 2021 годзе, задзейнічана і папулярная італьянская актрыса Ізабела Раселіні. Яна стала для гледачоў правадніком у свет гісторыі

і містыкі. Містыкай і таямнічасцю, як вы зможаце ўпэўніцца, прасякнута ўсё грамадскае жыццё ў Пампях. Само сабой, так было, пакуль Везувій не знішчыў горад. Сёння Пампеі — гэта няхай і ўражальны па сваіх маштабах, але ўсё ж такі мёртвы

горад. Помнік археалогіі, які наведваюць штогод больш ад чатырох мільёнаў чалавек з усёго зямнога шара.

Фільм распавядае пра лёсы людзей, чые ўчынкi ў тым ліку дапамаглі аб'ясмерціць слова «Пампеі», дзякуючы чым намаганнямі мы памятаем сёння гэтую злавесную гісторыю, а таксама аб жыхарах і міфах старажытнага горада: ад неадназначнага кахання Леды і Зеўса ў абліччы лебедзя і прагны да крыві жыхароў да Палеі Сабіны — другой жонкі Нерона, якая адчайна шукала бяссмерця. Як даводзіць сінопсіс: «Фільм раскрывае ўсе сакрэты цёмнага і поўнага грахоў боку жыцця горада, якія прывялі да трагедыі яго разбурэння».

Мікіта ШЧАРБАКОВ

імпрэзы

Пакуль са мной паэзія

Прыхільнікі таленту паэтаў Мікалая Мінчанкі і Галіны Цыганковай сабраліся наядуна ў Клімавіцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя Івана Пехцерава на творчы вечар «Пакуль са мной паэзія». Нагодай для сустрэчы сталі юбілеі гасцей.

часці Мікалая Мінчанкі і Галіны Цыганковай. Падчас імпрэзы атрымаўся пранікнёны дыялог з публікай пра любоў да роднага краю. Письменнікі распавялі пра літаратурную дзейнасць, прадставілі ўласныя вершы.

Марына ШЫЛАВА

Юбіляраў павіншавалі са святам намеснік старшыні Клімавіцкага райвыканкама Наталія Глушаківа і начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкама Вікторыя Пракоф'ева. Юбіляры атрымалі ўзнагароды. Прынамсі, ганаровая грамата Магілёўскага аблвыканкама за актыўную грамадскую дзейнасць, значны асабісты ўнёсак у развіццё і захаванне літаратурных традыцый, духоўна-маральных і патрыятычных выхаванне падрастаючага пакалення была ўручана Мікалаю Мінчанку, члену Магілёўскага абласнога аддзялення АПБ.

Вершы пра мову, Беларусь, невялікія гумарыстычныя паэтычныя замалёўкі — усё гэта складае аснову твор-

на развітанне

Журналіст і пісьменнік

На 86-м годзе жыцця пасля цяжкай хваробы 14 сакавіка пакінуў гэты свет пісьменнік Мікола Гіль (Гілевіч), родны брат Ніла Гілевіча. Большая частка яго працоўнай біяграфіі звязана з выданнем «ЛіМ», дзе ён працаваў з 1961 да 1972 і з 1977 да 2002 года.

У 1990—1997 гадах быў галоўным рэдактарам газеты.

Мікола Гілевіч нарадзіўся 15 чэрвеня 1936 года ў в. Слабада Лагойскага раёна. У 1959 годзе скончыў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў рэдактарам перадач для

дзяцей на Мінскай студыі тэлебачання (1960—1961), у часопісах «Родная прырода» (1972) і «Малодосць» (1972—1977). У 2004—2008 гадах быў галоўным рэдактарам часопіса «Мастацтва».

Рэдакцыя выказвае глыбокія спачуванні родным і бліжкім пісьменніка.

Тут ён са мной пагадзіўся.

Усё жыццё Аляксея Міхайлавіча звязвала жывая нітка памяці з яго малой радзімай — вёскай Новай Сверхань Стаўбцоўскага раёна. Тут пахаваны бацькі. У гэтай зямлі знайшоў апошні спачын і ён — сапраўдны беларус, да канца адданы роднай спадчыне, роднай мове, якой служыў усё жыццё.

Апошняя кніга Аляксея Пяткевіча «Водгулле з майёй дарогі. Успаміны» выйшла ў 2021 годзе ў Гродне, якая раз да юбілею аўтара — яго 90-годдзя. У загаловак майёй рэцэнзіі на кнігу ўзяла пранікнёныя словы прафесара «Я буду вяртацца да цябе, Нёман».

Ірына ШАТЫРОНАК

Я буду вяртацца да цябе, Нёман...

Памёр Аляксей Міхайлавіч Пяткевіч — літаратуразнаўца, вучоны, краязнавец, педагог, ганаровы член Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. Кожны, хто меў у літаратурных колах зносіны з прафесарам, з удзячнасцю ўспомніць аб ім сваю гісторыю.

З Аляксем Міхайлавічам мы суседзі па доме з 1980 года. Чалавек імклівы, добрамыслівы, спагадлівы, добры... Нягледзячы на свае 90 гадоў, быў моцны, ішоў лёгкай хадой.

Аднойчы стаяла з ім на пошце, зазірнула праз яго плячо, здзівілася, як шмат ён выпісваў перыёдыкі — не толькі беларускія літаратурныя выданні, але газеты і часопісы з Масквы, Літвы, Польшчы. Паэзія нашы інтарэсы перасеклася на мясцовым літаратурным полі. Сустракаліся ва ўніверсітэце, бібліятэках, на семінарах, канферэнцыях, прэзентацыях, юбілейных мерапрыемствах.

На першы погляд магло падацца, што прафесар — чалавек мяккі, падатлівы, але, калі справа датычыла ацэнкі твораў або адоранасці аўтара, ён не цырымоніўся, выказваў рэзка, не азірваючы на аўтарштэты. Мне таксама ад яго даставалася, калі Аляксей Міхайлавіч чытаў мае рукапісы, рабіў заўвагі, але больш хваляваўся, перажываў, што пішу

мала прозы, па-бацькоўску злаваяўся за маю ўсёаднасць.

Часта тэлефанавалі адно аднаму, ездзілі разам на творчыя сустрэчы. Па запрашэнні школы імя А. С. Пашкевіч у ліпені 2016 выправіліся ў вёску Астрына Шчучынскага раёна. Аляксей Міхайлавіч быў даўні зборальнік старых кніг, гарачы бібліяфіл. Тады ён зрабіў шчодры падарунак для школьнага музея — прыжыццёвыя выданні пісьменніцы. Прафесар ніколі не адмаўляўся, калі кілака яго на прэзентацыі сваіх новых кніг, першы чытаў мае рукапісы, рабіў заўвагі. Прыносіла яму ў падарунак кнігі з аўтаграфам.

Апошнім часам прафесар парадкаваў хатні архіў. За доўгія гады набірлася велізарная перапіска, прафесійная і прыватная, раўса, як лепш зрабіць каталог лістоў: па прозвішчах адрасатаў, гадах або краінах. Але што мае парады, — ён ведаў усё лепш за іншых.

— Вось думаю: у Мінск адправіць або ў Гродне пакінуць?

— На мой погляд, толькі ў Гродне, у літаратурным аддзеле музея Максіма Багдановіча.

Калектыв Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі глыбока смуткуе з прычынай смерці вядомага літаратуразнаўца, культуролага, краязнаўца Аляксея Міхайлавіча ПЯТКЕВІЧА і выказвае шчырыя, сардэчныя спачуванні яго родным і бліжкім.

«ЛіМ»-люстэрка

Прэм'ера спектакля «Камень дурасці» па п'есе сучаснага беларускага драматурга Канстанціна Сцешыка ў пастаноўцы маладога рэжысёра з Екацярынбурга Дзмітрыя Зіміна адбудзецца 26 і 27 сакавіка на сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. Сумесны праект Рэгіянальнага грамадскага фонду падтрымкі Міжнароднага тэатральнага фестывалю імя А. Чэхава, Міжнароднай канфедэрацыі тэатральных саюзаў і РТБД аб'яднае творцаў з Беларусі і Расіі. У каманду, акрамя Канстанціна Сцешыка і Дзмітрыя Зіміна, увайшлі мастачка Алена Ігруша (Беларусь), кампазітар Аляксандр Сітнікаў (Расія) і артысты тэатра. «Гэты спектакль пра ілюзорнасць сэнсу жыцця і пра чалавечую адзіноту ўнутры гэтай ілюзіі. «Камень дурасці» — гісторыя аб тым, наколькі чалавек патрэбен чалавек, той, з кім не страшна заставацца сабой», — падкрэслівае рэжысёр.

Выстаўка «Шэсць стагоддзяў гісторыі медыцыны і фармацыі ў рырэтэх Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі», прымеркаваная да 100-годдзя ўтварэння РУП «БЕЛФАРМАЦЫЯ», працуе ў галоўнай кніжніцы краіны. У экспазіцыі, што размясцілася ў музеі кнігі, прадстаўлены выданні, якія распавядаюць пра багатую гісторыю зароджэння і развіцця медыцыны і аптэчнай справы ў Беларусі. Крыніцы размеркаваны па чатырох раздзелах: «Медыцына», «Аптэчная справа», «Вучэнне аб леках», «Лекавыя расліны». Адным з самых старажытных экспанатаў з'яўляецца «Гербарый», які надрукаваў Петэр Шофер у Майнцы ў 1484 годзе. Між тым асабліва значнае выданне па медыцыне срод прадстаўленых — «Салернскі кодэкс здароўя» іспанскага медыка і алхіміка Арнольда з Віланова. Выданне прысвечана правільнаму харчаванню і прадухіленню захворванняў. Убачыць гэтыя і многія іншыя экспанаты можна да 30 красавіка.

Гала-канцэрт харавых калектываў гарадскога фестывалю народнай творчасці «Сузор'е 2020—2021», прысвечаны 100-годдзю народнага артыста СССР і БССР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Віктара Роўды, пройдзе 27 сакавіка ў Вялікай канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі. «Віктар Уладзіміравіч дабіўся прызнання не толькі ў Беларусі, але і ў краінах за межамі: шматлікія гастролі, конкурсы, фестывалі, майстар-класы... Прафесар знаходзіўся ў пастаянным творчым пошуку і самаудасканаленні, у яго была свая асаблівая тэхніка кіравання хорам. Традыцыі, закладзеныя Віктарам Роўдам, жывуць у калектыве і па гэты дзень. Іх захоўваюць і шануюць усе, каму хоць аднойчы давялося працаваць з Мазстра», — адзначаюць у Беддзяржфілармоніі.

Упракца ідзе псіхалагічная драма «Герой» іранскага рэжысёра Асгара Фархадзі пра чалавека, які пасля здзяйснення добрага ўчынку аказваецца ў цэнтры ўвагі і не можа справіцца са славай. Закладзены ў сюжэце «Героя» канфлікт універсальны. У аснове фільмаў рэжысёра заўсёды этычныя дилемы, супярэчнасці, якія ўзнікаюць з-за чалавечай недаканаласці. У Асгара Фархадзі амаль не бывае адмоўных герояў: у кожнага персанажа — свая праўда. Фільм даследуе феномен сацыяльных сетак і іх уплыў на грамадскую думку. Стужка атрымала Гран-пры Канадскага кінафестывалю, намінацыю на «Залаты глобус» і Азіяцка-Ціхаакіянскую кінапрэмію за найлепшую рэжысуру.

Ана запрашаем у Арктыку! на аснове фальклорных песень народаў, якія жывуць на поўначы, упэўнена выдалі ў Расіі, перадае «ІТАР-ТАСС». Праект нарадзіўся з музычнага суправаджэння фестывалю «Сардэчна запрашаем у Арктыку!», якія праходзілі ў 2018—2019 гадах у некалькіх расійскіх гарадах. Стваральнікі рухаліся разам з музыкай з захаду на ўсход, вывучаючы культуру, традыцыі, гісторыю і тэрыторыю бязмежнай снежнай зямлі. Каб выбраць кампазіцыі, якія увайшлі ў альбом, яны адслухалі больш за 100 гадзін матэрыялу. Пры стварэнні альбома былі выкарыстаныя песні такіх выканаўцаў паўночнага фальклору, як Аляксандра Кагорына, Марыя Бельды, Галіна Ляханавы, ансамбль «Поветеръ».

Некалькі магіляняў і свінцовы саркафаг знайшлі ў Нотр-Даме падчас рэканструкцыі сабора пасля пажару 2019 года. Пра гэта наведваемія The Guardian са спасылак на міністэрства культуры Францыі. Мяркуюцца, што саркафаг быў выраблены для высокапастаўленага саноўніка ў 1300-х гадах. Каб зазірнуць унутр яго, каманда экспертаў выкарыстоўвала міні-эндаскапічную камеру. Таксама былі знойдзены элементы размаляваных скульптур. Іх ідэнтыфікавалі як часткі арыгінальнай перагародкі XIII стагоддзя — архітэктурнага элемента, які аддзяляе алтар ад нефу.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

У літаратуры — добрыя перспектывы

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі рыхтуюцца да з'езда, падводзяць вынікі працы за пяць гадоў. Напярэдадні падзеі старшыня арганізацыі Мікалай Чаргінец падзяліўся з карэспандэнтам «ЛіМа» развагамі аб набытках і планах на будучыню.

На парадку дня

22 сакавіка мае адбыцца XXV з'езд Саюза пісьменнікаў Беларусі. Чаму менавіта XXV? Гэта працяг тых з'ездаў, якія былі праведзены пісьменніцкай арганізацыяй да развалу СССР. Пытанні, што будучы абмяркоўвацца, у першую чаргу датычацца зробленай пасля папярэдняга мерапрыемства работы. Акрамя таго, запланаваны выбары ў кіруючыя органы. Будучы абмеркаваны планы. Ужо вызначаны кандыдатуры выступоўцаў сярод пісьменніцкіх аддзяленняў арганізацыі і іх кіраўнікоў.

Пытанні, што будучы на парадку дня, звязаны найперш з пашырэннем дзяцячай літаратуры, развіццём літаратуры і літаратурнага працэсу ўвогуле, выданнем кнігі і ўмацаваннем значэння майстроў піра ў сучасным грамадстве.

Адказная місія

Падзеі апошніх гадоў вымагаюць, каб пісьменнік іграў большую ролю ў грамадстве. Час паказаў, што Саюз пісьменнікаў Беларусі — найбольш магутная творчая арганізацыя. Пры падрыхтоўцы праекта новай Канстытуцыі мы бралі актыўны ўдзел у рабоце розных грамадскіх аб'яднанняў і выбарчых камісій.

Пісьменнік павінен не толькі быць аўтарам мастацкага твора, але і добра арыентавацца ў складанай палітычнай сітуацыі ў свеце, умець зрабіць дакладны іе аналіз і знайсці правільны адказ. Параіць чытачу, як яму вырашыць тую ці іншую праблему, як выйсці са складанага становішча, пастарацца адказаць на ўсе яго складаныя пытанні.

Шляхі ўзаемадзеяння

Штогод пісьменніцкі цэх выдае да чатырохсот кніг. Тое, што большасць іх выходзіць у прыватных выдавецтвах, — павявы часу. Дзяржава не можа выдаваць шмат — гэта патрабуе новага падыходу і да пытання рэалізацыі кнігі пісьменнікам, які звычайна атрымлівае частку накладу ў якасці ганарару. Высокія нацэнкі ў крамах сталі штуршок да пошукаў новых шляхоў вырашэння гэтага пытання. Адным з іх стала стварэнне ў Мінску Дома кнігі, адкрыццё якога

Падзеі апошніх гадоў вымагаюць, каб пісьменнік іграў большую ролю ў грамадстве. Час паказаў, што Саюз пісьменнікаў Беларусі — найбольш магутная творчая арганізацыя. Пры падрыхтоўцы праекта новай Канстытуцыі мы бралі актыўны ўдзел у рабоце розных грамадскіх аб'яднанняў і выбарчых камісій.

па вуліцы Кісялёва запланавана напярэдадні з'езда. Спрычынілася да падзеі і выдавецтва «Харвест». У Dome кнігі ў пісьменніка будзе магчымасць сустрэцца

Фота Кастуся Дробава.

Мікалай Чаргінец.

са сваім чытачом, адказаць на яго пытанні, выпіць кубачак кавы. І адначасова аддаць для продажу сваю кнігу, нацэнка на якую будзе нашмат меншая, чым у іншых крамах.

Азіраючыся назад...

Радуе, што за апошнія гады мы здолелі вырашыць надзвычай важную задачу: убагачэнне літаратуры для дзяцей. З'явіліся надзвычай цікавыя дзіцячыя пісьменніцкія серыі. Заявілі аб сабе творцы, якія працуюць у галіне прозы. У многіх выйшлі кнігі: ва Уладзіміра Гаўрыловіча, Віктара Праўдзіна, Вячаслава Бандарэнкі, Міхася Пазнякова. У гэтай сувязі хацелася б адзначыць асаблівую ролю кіраўнікоў нашых арганізацый — абласных і Мінскай гарадской. Усе старшыні выступілі як сапраўдныя лідары, за якімі пайшлі іх калектывы. Найбольш ярка і з найлепшымі вынікамі працавалі Гомельская і Мінская гарадская арганізацыі — іх кіраўнікі здолелі знайсці новыя шляхі для таго, каб літаратура развілася і заваёвала ўсё большую ўвагу з боку чытачоў. Так, у Мінску дзейнічае Тэатр паэзіі, у Гомелі правялі шэраг міжнародных конкурсаў і сустрэч, што павысіла імідж айчынай літаратуры.

Планы і спадзяванні

Што мы чакаем ад з'езда? Пасля падрабязнага разбору бягучых спраў будзем распрацоўваць дадатковыя падыходы да развіцця літаратуры.

Мы ўдзячныя Мінскаму гарвыканкаму, які пайшоў насустрач пісьменнікам: у выніку сёння Мінск з'яўляецца адным горадам у свеце, які мае Парк пісьменнікаў. Цяпер стаіць задача, каб гэты парк ператварыўся ў новы ачаг культуры, дзе пісьменнікі маглі б сустрэцца з дзецьмі і іх бацькамі, з людзьмі самых розных спецыяльнасцей, адказваць на іх пытанні, знаёміць са сваімі творами, дзе наведвальнікі змогуць чытаць вершы, слухаць літаратуру. Тут трэба яшчэ папрацаваць, каб адпаведным чынам гэты парк абсталяваць.

Па-ранейшаму будзем удзяляць шмат увагі моладзі. Так, ёсць меркаванне, што ў Саюзе пісьменнікаў асноўны кантынгент — гэта людзі шануюнага ўзросту. Але тое хутчэй характэрна для празаікаў. Бо калі паэтам можна стаць у маладым узросце, хаця потым часта моладзь сыходзіць з літаратуры, то пакліканне да прозы звычайна раней сарака гадоў не прычынаецца: празаікі — гэта людзі, якія ўжо асэнсавалі жыццё, маюць адпаведны досвед і адукацыю, умеюць назіраць за паводзінамі людзей і грамадства і рабіць правільныя высновы.

Нагода для аптымізму

Вельмі імпануе тое, што некалькі гадоў таму па ініцыятыве Кіраўніка дзяржавы мы атрымалі магчымасць групамі выяжджаць у розныя рэгіёны краіны на сустрэчы з сельскімі працаўнікамі, у войскавыя часткі, школы і інстытуты — гэта мела свае вынікі, выявілася ў шэрагу твораў, як паэзіі, так і прозы. Пабачыла свет серыя кніг пра канкрэтных людзей — старшыню сельскагаспадарчага комплексу, палітычнага дзеяча, слыннага трэнера.

Радуе, што літаратура апошнім часам стала ўздывацца на ногі. Так, былі спробы замяніць звычайную кнігу на электронную, але практыка паказала, што, хаця электронная і мае права на жыццё, усё ж папяровая захоўвае сваё месца і прываблівае ўсё больш увагі. Пра гэта сведчаць вынікі апытання, якое праводзілі па ўсіх бібліятэках краіны. Мы прадставілі спіс з дзевяноста найбольш вядомых пісьменнікаў, і ў кніжніцах адказвалі: ці ёсць выданні гэтых пісьменнікаў, і калі ёсць, то колькі, а таксама які часта за апошнія два гады іх запыталі чытачы. Вынікі ўзрадавалі: на 90 аўтараў было больш ад двух мільёнаў запытаў. Гэта важна.

Мы падтрымліваем з'яўленне літаратуры мясцовага ўзроўню. Ёсць

пісьменнікі, якія пішуць пра сваю малую радзіму, і людзі, якія там жывуць, з вялікай цікавасцю чытаюць пра свае вёскі, хтосьці знаходзіць нешта і пра сябе, і пра суседзяў. Мы вітаем такія творы, а іх пішацца ўсё больш. З'явіліся першыя серыі — будзем развіваць і надалей.

Кнігі нашых пісьменнікаў перакладзены на 21 мову свету. Па некаторых выйшлі кінафільмы. Сёлета чакаецца стужка па майё кнізе «Аперация «Кроў»». Летась выйшаў чатырохсерыйны фільм «Чорны пёс» — яго купілі каля 30 краін. Цяпер НТВ заказала працяг і яго ўжо знялі — таксама чатыры серыі.

Сумесная праца пісьменніка і рэжысёра па стварэнні сцэнарыя будзе адным з кірункаў нашай работы ў наступныя гады.

Трэба заўважыць, што майстры піра не пакрыўджаны дзяржавай: тыя, хто выявілі талент і выдалі добрыя творы, атрымалі высокія ўзнагароды. Многім прысвоена званне заслужанага дзеяча культуры, іншым уручылі ордэны і медалі, некаторыя сталі лаўрэатамі Прэміі Прэзідэнта і рэспубліканскіх конкурсаў.

Планавалі мы і ўмацаваць сувязі са школай, з вышэйшымі навучальнымі

ўстановамі, гэта ўдалося. Нашы творцы выступаюць каля дваццаці тысяч разоў у год перад усімі магчымымі

Высокія нацэнкі ў крамах сталі штуршок да пошукаў новых шляхоў вырашэння гэтага пытання. Адным з іх стала стварэнне ў Мінску Дома кнігі, адкрыццё якога па вуліцы Кісялёва запланавана напярэдадні з'езда. Спрычынілася да падзеі і выдавецтва «Харвест».
У Dome кнігі ў пісьменніка будзе магчымасць сустрэцца са сваім чытачом, адказаць на яго пытанні, выпіць кубачак кавы. І адначасова аддаць для продажу сваю кнігу, нацэнка на якую будзе нашмат меншая, чым у іншых крамах.

калектывамі. Мы пераканаліся, што гэта адзін з перспектывных кірункаў, бо цікавасць да літаратуры і пісьменнікаў, асабліва ў дзяцей і моладзі, высокая.

Уласныя творчасць і праца

Вельмі шмат часу сыходзіць на тое, каб забяспечыць функцыянаванне арганізацыі. Калі ўжо цябе выбралі старшынёй, то ў першую чаргу і мушіш займацца справай суполкі. Пісьменнікі — людзі асаблівыя, са сваімі характарамі, патрабаваннямі... Часам трэба шукаць асаблівы падыход да кожнага. Таму часу на ўласную творчасць амаль няма.

У апошнія гады ў мяне выйшла кніга «Аперация «Кроў»», дзе распавядаецца, як фашысты адбіралі ў дзяцей для сваіх параненых кроў.

Таксама пабачыў свет раман «А ён не вярнуўся з бою». За майжой мае творы выходзяць у перакладзе на англійскую, французскую,

іспанскую і турэцкую мовы. На турэцкай выданне беларускага пісьменніка было ўпершыню.

Герой ў жыцці і ў рамане

У апошнім маім рамане — «А ён не вярнуўся з бою» — распавядаецца пра лёс маладога афіцэра, які аказаўся параненым, знявечаным, страціў нагу, што стала для яго перашкодай, каб вярнуцца дамоў. Ён не хацеў пужаць жонку і дачку сваім страшным, які лічыў, выглядам. З'ехаў у Афрыку, але ўсё ж жыццё прымусяла да іншага... Думаю, раман будзе экранізаваны.

Вобраз героя з гэтай кнігі мае рэальны прататып.

Калісьці ў Мінск прыехаў вырашыць працоўныя пытанні бізнесмен. Я сустрэўся з ім па службовых справах. Ён і расказаў мне гісторыю, якая пакладзе на ў аснову рамана...

Здаецца ў свеце самае неверагоднае. І калі літаратура сапраўды будзе адлюстроўваць жыццё, думаю, у яе добрыя перспектывы. Спадзяюся, што з'езд пацвердзіць гэта.

Запісала Аліса БРАТКА

Агледзіны здзейсненага і думкі аб будучыні

Як зрабіць беларускую літаратуру запатрабаванай і цікавай сучаснаму чытачу? Чым творы айчынных аўтараў могуць прывабіць беларускія выдавецтвы? Як захаваць і прынесці новае ў нацыянальную кніжную прастору? Гэтыя і многія іншыя пытанні, якія хвалілі пісьменнікаў дзесяцігоддзі таму, прымушаюць непакоіцца і сёння. Напярэдадні чарговага з'езда Саюза пісьменнікаў Беларусі спыталі ў твораў з розных куткоў краіны аб тым, што цікавіць і хвалюе сёння — праз пяць гадоў пасля апошняй вялікай сустрэчы.

Магілёўскае абласное аддзяленне Уладзімір ЯСЕЎ:

— З'езд Саюза пісьменнікаў Беларусі — мерапрыемства ва ўсіх адносінах знакавае. І сёння яно патрэбна нам як ніколі. За апошні час адбыліся многія важныя палітычныя падзеі: як на міжнародным узроўні, так і ўнутры краіны. Адно з ключавых пытанняў, якое сёння паўстае перад літаратарамі — уключэнне моладзі ў літаратурны працэс. Адсюль вынікаюць і праблемы патрыятычнага выхавання, зберажэння гістарычнай памяці, нацыянальных традыцый беларускага народа.

Кажуць, моладзь — гэта наша будучыня. Але ж, пагадзіцеся, яна будзе і дзень сённяшні. Маладыя людзі не чакаюць заўтра, яны жывуць цяпер. І мне як пісьменніку цікава, чым яны жывуць, якія ў іх праблемы. У рамках дыялогу, які мусіць адбыцца, спадзяюся знайсці разуменне. Востра стаіць і пытанне, а для каго мы пішам? Хто пачуе нас? Вось стварыў пісьменнік верш ці апавяданне... Пакуль твор ляжыць, ён не жыве. Аднак калі яго надрукавалі, ці ажыў гэты твор? Ці знайшоўся водгук у чым-небудзь сэрцы, у думках? Урэшце, ці адказавае мы, пісьменнікі, на запыты часу?

З'езд, такім чынам, стаў бы цудоўнай магчымасцю для прадстаўнікоў розных рэгіёнаў сустрэцца ў Мінску і абмеркаваць, што адбываецца сёння ў межах літаратурнага працэсу, куды мы павінны рухацца і якія праблемы бачацца актуальнымі ў цяперашніх умовах.

Мінскае гарадское аддзяленне Наталія САВЕТНАЯ:

— Вось ужо трэці з'езд, у якім бяру ўдзел. Былыя сустрэчы ўспамінаюць з цеплынёю, бо ўсё ж такі з'езд — гэта магчымасць пазнаёміцца з літаратарамі з усіх рэгіёнаў, магчымасць зносін і вырашэння важных пытанняў: як агульнапісьменніцкага характару, так і звязаных з асабістай творчасцю. З болей успамінаю многіх твораў, якіх мы не далічымся гэтым разам. Спадзяюся, што згадаем усіх пайменна і ўшануем тым самым іх памяць.

Такія сустрэчы нясуць дух абнаўлення, адкрываюць новыя магчымасці ды ўрэшце рэшт натхняюць. Вельмі важна, што падобныя мерапрыемствы не толькі даюць магчымасць для абмеркавання наспелых пытанняў, але і спрыяюць кансалідацыі пісьменнікаў. Тым больш важна гэта ў тых найпростых міжнародных і ўнутрыдзяржаўных умовах, у якіх мы апынуліся...

Перажыўшы падзеі дваццатага года, пандэмію, сёння мы з хваляваннем сочым за навінамі з суседняй Украіны, нарастаннем ваеннай напружанасці каля нашых граніц. Мне здаецца, што ў цяперашніх абставінах нарэшце наслеў час выступіць з ініцыятывай па актывізацыі дзейнасці Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы.

Мінскае абласное аддзяленне Уладзімір ЦАМУНІН:

— У Мінскім абласным аддзяленні СПБ я з 2014 года. З гэтага часу стаў актыўна ўдзельнічаць ва ўсіх мерапрыемствах, якія ладзіла кіраўніцтва нашага саюза. У першую чаргу гэта Дні беларускага пісьменства, міжнародныя кніжныя выстаўкі, дні паэзіі ў Вызныці і Ракуцёўшчыне, шматлікія конкурсы. Мне пашчасціла быць прадстаўніком Мінскай вобласці на ўсіх Днях беларускага пісьменства, якія праводзяцца ў нашай краіне кожны год.

У 2017 годзе на свяце ў Полацку адбылася прэзентацыя фотаальбома «Сімфонія стагоддзяў», які выйшаў у выдавецтве «Чатыры чвэрці». Мне вельмі прыемна, што на старонках гэтага выдання ёсць і мае вершы. Асабліва запамнілася святая ў Слоніме, у час якога быў адкрыты помнік Льву Сапегу. Як у настаўніка гісторыі, якім я быў сорок гадоў, гэтая падзея выклікала гонар за нашу дзяржаву, за нашу гістарычную спадчыну.

Кіраўніком Мінскага абласнога аддзялення СПБ ў 2017 годзе абрана Святлана Быкава. Яе намаганні сабраны і выдадзены калектыўныя зборнікі «У вянок да Свята беларускага пісьменства» (2019), «Карані», «Няўжо забыцца можна пра вайну» (2020) і «Абярэ» (2021). У 2019-м вершы паэтаў нашага аддзялення былі перакладзены на польскую мову і ўвайшлі ў анталогію «Масты. Мінск — Варшава», якую выдалі ў Польшчы. У чэрвені гэтага ж года наша дэлегацыя ўдзельнічала ў «Кніжных сустрэчах у Мірскім замку». З 2014 года я прымаў удзел у фестывалях беларускай музыкі і паэзіі ў Маладзечне.

За апошнія пяць гадоў мне пашчасціла выдаць восем зборнікаў паэзіі ў выдавецтвах «Чатыры чвэрці», «Каларград», «Каўчэг» і «Перамога».

Дзякуючы абласному аддзяленню СПБ я прымаў удзел у многіх мерапрыемствах, дзе мне пашчасціла стаць пераможцам. Так, у 2017 годзе мне ўручылі дыплом III ступені на гумарыстычным свяце «Капыльскія пацехі», у 2019 годзе я стаў пераможцам рэспубліканскага конкурсу гумару «Папярковы бусел» у Брэсце. У 2020-м перамог у абласным конкурсе «Светац духоўнасці» і атрымаў дыплом III ступені па выніках міжнароднага конкурсу «Нашей Победе — 75». За апошнія пяць гадоў за сваю літаратурную дзейнасць двойчы атрымліваў падзякі старшын аблвыканкома, а ў 2019-м годзе стаў лаўрэатам літаратурнай прэміі імя Максіма Багдановіча.

Брэсцкае абласное аддзяленне Анатоль БЕНЗЯРУК:

— Следз за Яўгенам Шварцам неаднойчы паўтараю: «Той, хто піша, можа ў глыбіні душы спадзявацца, што ён пісьменнік. Але гаварыць услях: я — пісьменнік, нельга. Услях можна сказаць: я — член Саюза пісьменнікаў, бо гэта ёсць факт, засведчаны членскім білетам, подпісам і пячаткай. А пісьменнік — надта высокае слова...»

Ужо не першы раз даводзіцца браць удзел у вялікіх форумах СПБ. Услякі раз еду ў сталіцу ў чаканні змястоўнай размовы

Віцебскае абласное аддзяленне Віктар УЛЮШЧЕНКА:

— Будучы з'езд Саюза пісьменнікаў не першы для мяне. Ужо даўно ўспэўніўся, што такія сустрэчы вельмі неабходны: падчас іх вырашаюцца шматлікія важныя пытанні, абмяркоўваюцца новаўвядзенні і арганізацыйныя змены, таму ўдзельнічаць — сапраўднае задавальненне.

Адна з тэм, якая мяне даўно хвалюе і развагі на якую я б хацеў пачуць, — катэгорыя экспертызы ў літаратуры. У кожнай галіне нашай краіны ёсць інстытут экспертызы, без якога не бачу нармальнага існавання грамадства. У Саюзе пісьменнікаў, на жаль, адсутнічае такое аддзяленне. У гэтай творчай супольнасці з 2010 года, пішу шмат, аднак не ведаю ацэнку сваёй дзейнасці. Магчыма, займаюся творчасцю дарэмна, магчыма, гэта нікому не патрэбна? Таму неабходна экспертыза, на падставе якой можна было б зрабіць высновы, зразумець свае памылкі і ўбачыць вартасці...

У нашым абласным аддзяленні працуе 45 пісьменнікаў. Гэта вельмі старанныя людзі, якія за свой кошт выдаюць па дзве кнігі ў год, аднак іх мала хто чытае. Магчыма, там геніяльныя творы, а можа, вельмі слабыя... Я ўрач і не маю філагалічнай адукацыі, таму мне складана даваць ацэнку чыёйсьці творчасці. Для гэтага якраз неабходна дзяржаўная ацэнка ад спецыялістаў: прызнаных літаратараў, філолагаў. Аддзяленне экспертызы магло б дзейнічаць на платнай аснове, тут вельмі важная самаакупнасць.

Хацеў бы, каб выступоўцы ўдзелялі шмат увагі тэме патрыятызму. Мне здаецца, што ў гэтым плане мы ўпусцілі моладзь, якая перастала разумець старэйшае пакаленне. Мы ж не разумеем яе. Вынавага ў гэтым «кухоннае» выхаванне: бацькі абмяркоўвалі набалеае, выказвалі незадавальненне, не тлумачылі пэўныя моманты, і гэта ішло не на карысць дзіцяці... У пэўны перыяд патрыятычнае выхаванне адышло на апошні план, аднак зараз яго роля ўзмацняецца, што вельмі радуе.

Гродзенскае абласное аддзяленне Галіна БОГДАН:

— Для мяне заўсёды важна, чым жыве Саюз пісьменнікаў Беларусі. На жаль, не ўсе навіны даходзяць, усё-такі бракуе рэкламы. Тым не менш нас звязваюць цёплыя адносіны, і мне цікава даведацца, чым жывуць рэгіянальныя аддзяленні Саюза пісьменнікаў і СПБ у цэлым, іх планы і праекты. Найбольш важным з'яўляецца ацэнка агульнай дзейнасці і кожнага з твораў у прыватнасці. Спадзяюся таксама паўплываць на пэўныя лёсавызначальныя рашэнні. З'езд СПБ — гэта заўсёды вялікае свята. Хочацца, між тым, і ў кулуарах пагутарыць з калегамі па пыры, завязаць новыя адносіны, дзелавыя і чалавечыя. Вельмі парадавала, што сёлета з'езд СПБ супаў з выстаўкай. Гэта зручны фармат для нас. Вельмі чакаю традыцыйнае слова пісьменніка, якое звычайна лёгка кладзецца на душу.

Гомельскае абласное аддзяленне Міхал БОЛСУН:

— Наступіў такі момант, калі неабходна абмяняцца думкамі, які ідзе літаратурны працэс у нашай краіне. Ёсць шэраг пытанняў, якія асабіста мяне цікавяць. Па-першае, хто з'яўляецца героем у сучаснай літаратуры — прыкладам для маладога пакалення. Падчас чытання твораў уяўленне распаўсюджаецца, неканкрэтнае. Па-другое, асабліва хвалюе тое, што ў параўнанні з дзіцячай, у нас недастаткова літаратуры для падлеткаў, якая ўздзімала б актуальныя праблемы сучаснасці. Менавіта падрастаючае пакаленне патрабуе пільнай увагі і мы павінны адкрыта з ім гаварыць. Патрэбна зяртацца да мінулага, гераічнага, каб сувязь пакаленняў знаходзіла большае адлюстраванне ў нашай літаратуры. У цэлым пра дзейнасць Гомельскага аддзялення за апошнія пяць гадоў магу сказаць, што мы працуем плённа і мэтанакіравана. Працягваем рэалізацыю праекта «Берагі дружбы», шмат гадоў выдаецца «Літаратурны альманах», штогод праводзяцца шматлікія літаратурныя конкурсы сярод прафесіяналаў і амагараў. Таму нам ёсць чым падзяліцца непасрэдна на з'ездзе.

Сучаснае і мінулае —

На старонках «ЛіМа» рэгулярна публікуюцца водгукі на свежыя выданні, прадстаўленыя на кніжным рынку.

Вялікія газетныя плошчы адводзяцца і пад разглед твораў за аўтарствам літаратараў з шэрагаў Саюза пісьменнікаў Беларусі — аднаго з заснавальнікаў штотыднёвіка. Мала што выпадае з-пад увагі літаратурных аглядальнікаў газеты, і, спадзяёмся, наша праца вам дастападобы... Напярэдадні XXV З'езда Саюза пісьменнікаў Беларусі, XXIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу прапануем невялікі агляд выданняў, створаных і адрэдаваных за апошні час.

Гомельская паэтэса Лідзія Долбікава стварыла незвычайную кнігу ў выглядзе цыкла вершаў пра жывёл і птушак на кожную літару алфавіта. Выданне «Мультиязычная живая азбука» — якое пабачыла свет у Выдавецкім доме «Гомельская праўда», — цудоўны дапаможнік для дзяцей дашкольнага ўзросту: зарыфмаваны радкі лёгка запамінаюцца, старонкі кнігі аздоблены яркімі малюнкамі.

Як піша пра кнігу Уладзімір Гаўрыловіч, старшыня Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі, паэтэса здолела вобразна, маляўніча і даступна

Яўгенія ШЫЦЬКА

распавесці дзецям пра жывёлы і птушчыны свет, звычкі яго прадстаўнікоў, пра тое, што яны любяць, каго з іх трэба асцерагацца. Практычнае значэнне кніжкі яшчэ і ў тым, што яна дапамагае самым маленькім упершыню пазнаёміцца з напісаннем літар, запомніць іх друкаваны варыянт.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Сёмы і на дадзены момант апошні выпуск паэтычнага альманаха «На адной мове» прысьвечаны тэме, знаёмай кожнаму разважліваму чалавеку, — адвечнага пошуку жыццёвага сэнсу, а таксама яго шчаслівага здабывання. Апошні выпуск міжнароднага літаратурнага альманаха быў адрэдаваны ў Рязанскай абласной тыпаграфіі ў 2020 годзе. У 7-е выданне калектыўнага зборніка, як, зрэшты, і ў папярэднія, наараўне з іншымі ўвайшлі і творы многіх паэтаў з Беларусі.

Сярод аўтараў апошняга выпуску адзначыліся вострым выхадцаў з Гродзеншчыны (Людміла Кебіч, Віктар Кудлачоў, Віктар Куп, Анатоль Апанасевіч, Людміла Шаўчэнка, Дзмітрый Радзівончык, Наталля Цвірко, Георгій Кісялёў), а таксама паэты з Мінска (Аляксандр Авяр'янаў, Яна Явіч, Дзмітрый Юртаеў) і Брэста (Любоў Кресеўская). Названым творцам даручана абараніць гонар нашай краіны на міжнароднай арэне.

Апроч беларускіх і расійскіх аўтараў, у доўгай і галоўнай, не завершаным і дагэтуль праекце, згодна з даўняй традыцыяй, задзейнічаны пісьменнікі з Польшчы, Украіны, Літвы, Латвіі, Арменіі, Азербайджана, Румыніі, Балгарыі і Казахстана. Паэзія розных краін свету аб'яднана адзінай мовай напісання — рускай (у асобных выпадках творы перакладаюцца). Тым не менш назву альманаха можна зразумець і інакш. Агульная мова — гэта і сама паэзія.

Такім чынам, лірыка перастае быць толькі родам літаратуры і становіцца для прадстаўнікоў розных нацый універсальным сродкам камунікацыі, забяспечвае ўзаема-разумненне паміж імі, дапамагае творчым асобам з розных краін лепш адчуваць адна адну. Апошні выпуск «На адной мове» складаецца пераважна з філасофскай паэзіі. Тут сустракаюцца як класічныя па форме вершы, напісаныя па ўсіх законах сілабантычнай паэзіі, так і верлібры.

Ідэю альманаха можна перадаць такімі словамі: «Мастацтва прыгожага пісьменства яднае краіны». Укладальнік паэтычнага альманаха «На адной мове» — рязанская паэтэса Алена Карнеева — у прадмове да выпуску, прысьвечанага пошукам сэнсу, адзначыла: «Толькі мараль, духоўнасць, непахісныя каштоўнасці, закладзеныя продкамі, дазваляюць адчуць, што мы — людзі».

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

Зборнік дакладаў удзельнікаў I Рэспубліканскага краязнаўчага форуму выйшаў у выдавецтве «Чатыры чвэрці». Мерапрыемства ладзілася ў рамках Года малой радзімы. Тады краязнаўцы з усёй краіны абмяркоўвалі актуальныя праблемы дзейнасці, дзяліліся вопытам і спрабавалі аб'яднаць намаганні ў справе вывучэння гістарычнай і культурнай спадчыны сваёй радзімы.

У першым томе змешчаны артыкулы ўдзельнікаў секцыі «Краязнаўства ў сістэме навукова-даследчай працы» і «Краязнаўства ў вучэбна-выхаваўчым працэсе ўстаноў адукацыі». Тут гаворка пра гісторыю краязнаўства, асноўныя

тэндэнцыі яго развіцця на сучасным этапе, выкарыстанне патэнцыялу матэрыяльнай і духоўнай спадчыны ў вывучэнні рэгіянальнай гісторыі і гэтака далей. У другім томе змешчаны артыкулы ўдзельнікаў секцыі «Асоба ў краязнаўстве: з гісторыі біяграфіі беларускіх краязнаўцаў», «Экалагічнае краязнаўства і турыстычная дзейнасць», «Пазашкольнае краязнаўства: вопыт рэгіёна» і студэнцкай канферэнцыі «Маладзё і краязнаўства». Аўтары расказваюць пра рухлівыя даследчыкі беларускай мінуўшчыны, новыя кірункі і формы экалагічнага турызму ў краіне, разглядаюць турыстычны патэнцыял цікавых мясцін Беларусі.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Коліж Святланы Гарошчыкай.

За апошнія гады, дзякуючы намаганням нястомнай і таленавітай перакладчыцы, члена Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Вольгі Раўчанкі, беларусы змаглі адкрыць для сябе творчасць многіх сучасных літаратараў замежжа. Адная праца Вольгі Іванаўны дазволіла наблізіць да мясцовага кантэксту вершы лезгінскага паэта Білала Адзілава, дагестанскай аўтаркі Марыны Ахмедавай, творы італьянскага майстра слова Фердынанда Патэростры...

Год ад году дорачы заўзятым прыхільнікам літаратуры ўсё новыя сустрэчы з сапраўднымі талентамі, перакладчыца, мяркуючы па ўсім, нават не збіраецца спыняцца. З апошніх заўважных прац гамельчанкі на нівэ перакладаў вылучаецца кніга паэзіі італьянскага аўтара Барталамеа Тэа Дзі Джавані. Зборнік вершаў на рускай мове, які носіць назву «Аляксандр-Дэдал», надрукаваны пры падтрымцы мінскага выдаўца Зміцера Коласа.

Барталамеа Тэа Дзі Джавані нарадзіўся ў Палерма ў 1975 годзе, потым перабраўся ў Неаполь. Ва ўніверсітэце будучы творца вывучаў філасофію, а цяпер працуе настаўнікам славаўнасці. Джавані — аўтар двух паэтычных зборнікаў, якія выйшлі ў выдавецтве Rupe Mutevole: *Fotosintesi Itinerante* («Перасоўны фотасінтэз», 2018 год) і *Alexander und Daedalus* (уласна «Аляксандр-Дэдал», 2020 год), а таксама шматлікіх публікацый - роздумаў аб прыродзе германеўтычнай філасофіі, педагогікі, псіхалогіі і прыгожага пісьменства ў часопісе *Le Muse* спадарыні Марыі Тэрэзы Ліўца.

Выданне «Аляксандр-Дэдал» стане для чы-

тачоў правадніком не толькі ў свет дасканалы, хвалюючай паэзіі, але і выйшлага мастацтва. Кніга багата ілюстравана, а ў афармленні выкарыстаны характэрныя палотны сяброў паэта — сучасных італьянскіх мастакоў Марыі Раймондзі і Джамігера Аверны.

Па словах перакладчыцы, працаваць «над сапраўдным» — заўсёды не толькі займацца, але і ў найвышэйшай ступені адказаць. У рэшце рэшт, галоўнае падчас такой працы — не сапсаваць арыгінальны твор і як мага дакладней данесці да чытача глыбіню думкі паэта. «Мне здаецца, у маім перапрачтанні атрымалася. Але судзіць, калі нешта, чытачу...» — адзначае Вольга Раўчанка. Мікіта ШЧАРБАКОЎ

Прыгодніцкая апавесць «Эцюд аб бурштынавым камарыку», прызначаная для падлеткаў, пабачыла свет у гродзенскім выдавецтве «ЮрСаПрынт» у пачатку 2021 года. На жаль, аўтар Пётр Сямінскі сваю новую кнігу не застаў: літаратар заўчасна памёр 28 студзеня 2021-га. Годам раней, у 2020-м, рукапіс «Эцюда аб бурштынавым камарыку» прынёс вядомаму пісьменніку перамогу на III Абласным конкурсе рукапісаў імя Цёткі ў намінацыі «Проза».

Як даводзіць суправаджальны тэкст, галоўныя героі — масквічка Вольга і мясцовы знаўца гісторыі Мікалай — у вольны час даследуюць раку Нёман і навакольнае асяроддзе. Яны шукаюць пацвярджэнні сямейным легендам. Нечакана ў росшукі ўмешваюцца людзі, у чых інтарэсах не дапусціць следкаў да раскрыцця загадкавай таямніцы. «Пасля шэрагу падазей абодва бакі канфлікту аказваюцца ў дзіўным становішчы...» — заінтрыгоўвае анатацыя.

Гродзеншчына паўстае ў творы не столькі дэкарацыяй, геаграфічным фонам, што адцяняе персанажаў, колькі паўнапраўнай дзеючай асобай. Некаторыя мясцовыя тапонімы нават падарылі імёны асобным героям (напрыклад, мадам Нёман). Больш за тое, змест прыгодніцкай апавесці можа быць выкарыстаны юнымі чытачамі і ў якасці вучэбнага дапаможніка па гісторыі рэгіёна. У ходзе развіцця захапляльнага апаведу з мноствам сюжэтных паваротаў і, самае галоўнае, гістарычных дэталей аўтар прыадкрывае свайму чытачу патаемныя старонкі мінулага. У рэшце рэшт, гісторыя Гродзеншчыны багатая на загадкі, цікавосткі і рознага роду таямніцы. Гэта дазваляе не толькі забаўляцца, але і па меры магчымасцей адукоўваць.

Адная любоў да роднага краю і яго гісторыі, характэрныя для творчасці Пятра Сямінскага, разам з вынайздзенымі аўтарам ігравой формай дыгулівай інтанацыі і сталі складнікамі яго поспеху. «Варта толькі заглянуць у чытанне, і вы ўжо бачыце сябе на месцы галоўных герояў, прымерваеце вобразы адважных следкаў, высакародных краязнаўцаў, якія супрацьстаяць сквапным, каварным антаганістам», — дадаюць у прэс-службе Гродзенскага аддзялення СПБ.

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

у люстэрку творчасці

Ірына Морых па прафесіі музыкантаўца, выкладала ў Брэсцкім музычным каледжы імя Р. Шырмы, музычнай школе № 1. Выхавала многіх вядомых кампазітараў, музыкантаўцаў, музыкантаў, з году ў год рыхтавала лаўрэатаў міжнародных конкурсаў па кампазіцыі, напісала і апублікавала артыкулы пра культуру, музыку, педагогіку, падрабязна апісала метадыку ў кнізе «Творчыя заданні па музычна-тэарэтычных дысцыплінах», якая была выдадзена ў Санкт-Пецярбургу ў 2011 годзе.

Музычная і педагагічная дзейнасць Ірыны Морых цесна звязана з літаратурнай творчасцю, якой яна займалася ўсё жыццё, але найбольш актыўна ў апошнія гады. У 2019 годзе выйшла яе займальная кнігі для падлеткаў «Марго і Чароўны Экран», «Таямніца крамы цацак», а ў 2020 годзе ў мінскім выдавецтве «Колорград» пабачыў свет новы зборнік аўтарскіх вершаў «Свет, які варты здзіўлення».

У кнігу ўвайшлі як раней апублікаваныя, так і новыя творы апошніх гадоў. Натхняючыся музычнымі і мастацкімі сусветнымі шэдэўрамі, тонка адчуваючы шматграннасць быцця, Ірына Морых

стварае асаблівы свет на мяжы ілюзіі і рэальнасці. І гэты свет дзівосны, хісткі, зменлівы, як прырода ў сваім харавце, бурлівы, як ікмілая рака часу...

Так, у цыкле «Поры года» мы бачым, як мяняюцца інтанацыі і настрой, як у таямніцах прыроды ўгадваюцца чалавечыя пацупці, эмоцыі, рух у вечных пошуках сябе.

*Сентябрь. Тишайший свист шагов
Светил, по осени ступивших.
Уже прохладных, всё простивших,
Уже принявших зрутью оков...*

Зачаравальны ўздзеянне момант моцных уражанняў, перажыванняў і глыбокага туга ад расчараванняў паказваюць, наколькі мы безабаронны перад навакольным светам, спакусамі, сваімі мяцэжымі выпактаванымі жаданнямі. У светапоглядным паллані паэта, філасофскіх разважаннях адчуваюцца ноткі трывогі за будучыню, якая можа знікнуць у цэпры бездухоўнасці, калі чалавек адвыкне бачыць душой пры-

гожае, суперажываць, кахаць, паддасца спакусам, зайздрасці, ляноце:

*Будьте в мире с собой.
Не меняйтесь и не изменяйте
Зову сердца, призванию,
Звезде путеводной своей.
Освещённой тропой
Со спокойной улыбкой шагайте —
Без сомнений, смятенья,
Терзаний и ложных идей.*

І ўсё ж у разнастайнасці тэматыкі вершаў, эмацыянальным напружанні і арыгінальных вобразах, у рытмах, рыфме чуецца музыка, яна запайнае простае, усяляе веру, ратуе ад адчаю, робіць нас мацнейшымі і дабрэйшымі:

*Звучит прелюдия весны...
Затем — очарование лета...
И осени золотые сны...
И поздние зимы рассветы...*

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ

Ушматаблічнай, неабдымнай тэме Вялікай Айчыннай вайны ёсць старонкі і тэрыторыі, куды творцы зазіраюць рэдка, абходзячы бокам, нібы асцерагаюцца сфальшывіць ці надарвацца. Кніга Наталлі Саветнай «Затоенае слова» — пра страшную старонку мінулай вайны. З першых радкоў чытач ачунаецца ў свет, дзе людзі ходзяць па мінным полі ў прамы і пераносым сэнсе. Героі апаваднаньня, кароткіх апавесцей знаходзяцца ў сітуацыі, калі наперадзе невідомасць, няма на каго абарніцца, калі на руках дзеці і бездаламожныя старыя, а голад, хваробы бязлітаснай рукою сціскаюць горла, калі ў лютую сцюжу згарае хаця і выжыць ужо, здаецца, няма ніякай надзеі. А як вытрымаць штодзённыя здзекі вырвадкаў у фашыскай форме, іх прыхвасцяў з мясцовых і не зламацца.

У цэнтры увагі аўтара — подзвіг жыццяў і надзвычайных абставінах. Кожны сюжэт — асобная гісторыя, і ўсе яны зліваюцца ў яркую, выбуховую карціну, якая адгукаецца ў душы сучаснага чалавека. Наталлі Саветная добра ведае сваіх герояў: усе яны з рэальнага жыцця, з роднага Гарадка Віцебскай вобласці.

Кожнага другога страціў Гарадок у тую вайну, 5295 беларускіх вёсак спалена фашыстамі. Пранізлівы аповед «Подранда» — пра адну з такіх вёсак. Адтуль бабуля аўтарка. Трыццаць п'яць двароў, сямдзесят чалавек згарэлі тут у лістападзе сорак другога. «Мы абавязаны вынішчаць насельніцтва — гэта ўваходзіць у нашу

місію аховы германскага народа. Нам давядзецца развіць тэхніку вынішчэння... Калі я пасылаю квет германскай нацыі ў пекла вайны, без ніякага жалю разліваючы каштоўную нямецкую кроў, то, без сумневу, маю права знішчыць мільёны людзей найніжэйшай расы, якія разнажваюцца, як чарвякі...» — гэта ўрываек з загаду Гітлера «Аўфаў ост», працываўніцкай вайны. Наталлі Саветная ўспомніла, як школьніца падчас экскурсіі ў Хатынь адшукала па просьбе бабулі яе вёску на сімвалічных «Могілках вёсак»: «Бабуліна Подранда нема глядзела на нас са шкляной урны... Трыццаць пяць двароў — жменька зямлі... Магілка».

Героі «Затоенага слова» мужна, з годнасцю вынеслі на сваіх плячах псалення ім выпрабаванні. Яны маюць духоўны, маральны, ідэйны кампас у душы, не прыстаёўваюцца да зла, не хочуць выжываць любой цаной. Немагчыма без хвалявання, палёгі і радасці чытаць старонкі, дзе апісваюцца сустрэчы тых, хто вытрымаў трагедыю акупацыі, з вызваліцелямі — салдатамі, афіцэрамі Чырвонай арміі. А наперадзе ўсіх, хто пабываў у пекле, чакалі новыя выпрабаванні, патрэба было яшчэ выкарасквацца з вайны, аднаўляць разбуранае жыццё.

Праза Наталлі Саветнай ператвараецца ў сапраўдны летасіп, дзе праўдзе факта аддаецца перавага перад выдумкамі.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК

Пабачыў свет трэці нумар штогадовага альманаха «Берасцейская скарбніца», заснавальнікам якога з'яўляецца Брэсцкае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі. У новым выпуску прадстаўлены проза, паэзія, публіцыстыка аўтараў з Брэстчыны.

У першы раздзел «75 мірных гадоў» увайшлі творы, прысвечаныя бязмежнай адвазе, мужнасці, нязломнасці духу сведкаў вайны. У творах Жанны Завачкай, Юрыя Мацюшкі, Зінаіды Навасад, Надзеі Парчук, Георгія Тамашэвіча паказаны жудасныя падзеі ваенных часоў і хваляючая радасць перамог, важнасць захавання памяці аб тых, хто з першых хвілін прыняў на сябе шквал варожых агню і вялікіх страт. У раздзеле змешчаны таксама праявілі творы — наваля Расціслава Бензюка «Сустрэча ў зялёным жыце» і ўрываек «Развітанне» з апавесці «Там, за Днепра-Бугам» Васіля Літвінчука. На жаль, ветэран Вялікай Айчыннай вайны Васіль Літвінчук нядаўна, на 91-м годзе жыцця, пакінуў наш свет.

Паэтычная рубрыка «Жамчужныя россыпкі» парадзе чытачоў яркімі творчымі знаходкамі і пшчотай пацупцаў, тым больш што тут прадстаўлены паэты з розных куткоў Брэстчыны. У прыгожым пэцэзі нас запрашаюць Галіна Бабарыка і Васіль Казачок са Століншчыны, Святлана Сцепанчук і Віктар Рэчыц з Івацэвіч, Галіна Брэзіна з Луніна, Ніна Гараглад і Настасся Нарэйка з Камяна, Іван Дацкевіч з Пінска, Юрый Мацюшка з Баранавіч, а таксама берасцейцы — Васіль Баннаў, Зінаіда

Дудзюк, Ганна Ігнацюк, Ірына Морых, Любоў Красеўская, Мікалай Кавалевіч, Таццяна Шульга... Філасофскія роздумі і шчырае захваленне навакольным светам, няпростае дарога праз расчараванні і прамыянасць святло надзеі, радасць ад уласных перамог, што напайнае сэрца, і ўменне тонка, мудра выявіць свае назіранні і думкі абавязкова знойдуць водгук у чытачоў.

Празаічная рубрыка гэтым разам прадстаўлена творами фантаста Сяргея Белаёра з Брэста і краязнаўцы Веньяміна Бычкоўскага з вёскі Бабровічы Івацэвіцкага раёна. Пісьменнікі па-рознаму паказваюць праявы зла і дабрны, рост бездухоўнасці. І калі пасля чытання мініяцюры Сяргея Белаёра з'яўляецца адчуванне, быццам глядзіш у вялікае крывое люстэрка, у якім праз стагоддзі з будучыні ляціць цэпра, то апаваднанні Веньяміна Бычкоўскага нагадваюць ліхтарык, які аўтар заклікае знайсці ў сваім сэрцы, а яшчэ берагчы яго святло, не падаючыся спакусам.

Прыгоды ката Пірата Наталлі Шляжкі, самабытная берасцейская казка Вольгі Сандрыкавай будуць цікавы для падлеткаў, а самых маленькіх чытачоў паэтэса з Пінска Ніна Енбулаева запрашае ў дзівоснае

Кніга Людмілы Кебіч папоўніла дакументальна-мастацкую серыю «Зоркі гродзенскага спорту». На старонках апавесці аўтар не толькі адлюстравала жыццё і дзейнасць заслужанага трэнера Беларусі Уладзіміра Чыгірынава, але і прадставіла зрэз эпохі гродзенскага спорту.

Некалькі гадоў Л. Кебіч выступала ў якасці рэжысёра, сцэнарыста і арганізатара спартыўных свят, адкрыцця міжнароднай велогонкі, пад'ядзення вынікаў Алімпійскіх дзён моладзі. Тады аўтар кнігі і пазнаёмлілася з Уладзімірам Чыгірынавым — справядлівым, правільным, добрым да людзей і строгім да сваёй працы чалавекам, які вельмі адказна ставіўся да ўсяго, што рабіў. Паэтэса адзначыла, што раней ён сам правяраў кожны сцэнары і ўносіў карэктывы, таму Уладзімір Мікалаевіч і гэтым разам выступіў рэдактарам.

Ён падказваў усе спартыўныя тэрміны, людзей са свайго акружэння, знаходзіў фатаграфіі, якія я прасіла. Пра Уладзіміра Мікалаевіча распавядалі яго сваякі, сябры, калегі і спартсмены. Герой маёй апавесці — спартыўны функцыянер, за якім стаіць цэлая эпоха гродзенскага спорту. Некаторыя ўжо прачыталі і казалі мне, што кніга ўдалася, нават паступілі прапановы напісаць яшчэ пра каго-небудзь, — падзялілася Людміла Кебіч. — Я пачэста, а пасаць публіцыстыку — зусім іншае, гэта вельмі складана, тут павінен быць зусім іншы падыход. Праца над кнігай вялася доволі доўга — год і пяць месяцаў. Адначасова пісала і вершы, і дзіцячыя творы, выпусціла тры кнігі, пакуль выйшла гэтая. Праца натхняла мяне і на іншую творчасць. Цяпер перачытваю з радасцю, гэта добра, таму што звычайна аўтар крытычна ставіцца: здаецца, і там, і там бы перапісаў. Уладзімір адразу рэдагаваў так, каб пасля не даводзілася перапісваць.

Галоўны герой апавесці з'яўляецца заслужаным трэнерам Беларусі, заснавальнікам міжнароднага турніру па вольнай барацьбе, раней быў кіраўніком аддзела фізічнай культуры, спорту і турызму Гродзенскага гарвыканкама і дырэктарам валеійбольных клубаў, яго ўнёсак у развіццё гарадскога спорту і фізкультурна-аздраўленчай працы бяспечны. Уладзімір Чыгірынаў прызнаўся, што доўга не наважваўся пагадзіцца на напісанне кнігі пра сябе.

У выданні расказваецца і пра людзей, якія стваралі спартыўныя традыцыі і зрабілі Гродна адным з самых спартыўных гарадоў не толькі нашай краіны, але і Савецкага Саюза. Менавіта з такіх кніг, як мазаіка, складаецца вялікая карціна развіцця фізічнай культуры і спорту на Гродзеншчыне. Гэта выданне — дапаможнік для кожнага кіраўніка, скарбніца ведаў пра тое, як трэба працаваць, рабіць першыя крокі ў сваёй дзейнасці.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК

падарожжа, у якім можна знайсці самы лепшы падарунак для матулі і пакаштаваць смачны бабулін пірог.

У рубрыцы «Ратнае поле» прадстаўлены нарыс «Месца сустрэчы змяніць нельга» пра ўрадзку горада Брэста Надзею Папову, якая стала знакамітым рэжысёрам, актрысай, здымалася на адной пляцоўцы з Уладзімірам Высоцкім, але, на жаль, трагічна загінула на чужыне. Герой нарыса Надзеі Парчук Мікалай Пігараў прайшоў праз канцлагеры і турмы, але пражыў доўгае жыццё і менавіта, тут, у Брэсце, сустрэў сваю старасць і добрых, шчырых людзей.

У апошнім раздзеле «Magistra vitae» Сяргей Мартынюк прапануе працяг сваёй даследчай працы, новая частка якой называецца «Норны ў германа-скандынаўскай міфапаэтычнай традыцыі».

Апошняя старонка альманаха перагорнута, а гэта азначае, што рэдакцыя зноў пачынае сваю працу. Спадзяёмся, што ў наступным годзе да нашай творчай скарбнікі далучацца новыя таленавітыя аўтары, пашырацца тэматычныя рубрыкі — і берасцейская скарбніца зноў папоўніцца добрымі мастацкімі творами.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ

Радзімы запаветная любоў...

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

Перакладаў з птушынай мовы
Пачуты раптам ранкам верш.
А ў ім прамоўленыя словы:
«Ці так ты жыў,
ці так жывеш?»

Іх паўтаралі мне аблукі,
Вятры і ціхая рака,
І свет, высокі і далёкі,
Што віраваў у тых радках.
Я убачыў Еўфрасініні позірк,
Скарыны мудрыя радкі,
Сафіійкі вежы ля ракі,
Увесь свой родны ціхі Полацк.
Нібы скрыжалі на паперы,
Нібыта сцежку праз траву...
І мне хацелася паверыць,
Што так я жыў і так жыву.

Памяць

Калі агні вячэрнія запаліць
Мне за акном чарговая зіма,
Зноў да мяне прыходзіць твая памяць,
Мой любы тата, хоць цябе няма.
Я зноў дзіўлюся: як жа можна гэта,
Бо я на свет прыйшоў пасля вайны,
А памяць мне ізноў прыносіць гэта
І злыя крэматыорыяў дымы.
І воінаў крывавыя атакі,
І тая куля ў татаву руку...
Суровы час для нас накінуў знакі,
Яны жывуць, бо мы жывём пакуль,
Пакуль шануем маці і Айчыну,
Пакуль для ўсіх і радасць, і бяда...
Я памяць перадам з надзеяй сыну,
Каб ён яе і ўнуку перадаў.
Каб новым днём святы агонь запаліць
Паходня, над якою нам ісіці.
Пакуль жыве на свеце продкаў памяць,
Не схібіць і наішчадкам у жыцці.

А. Бадаку

Зноўку зорная неруш
Сее вечны спакой...
Беларускае неба
Паўстае над язмлёй.
Лікі продкаў суровых
Свеціць нам уначы.
Іх зарачныя словы
Дораць сэрцу ключы,
Што наведкі запаліць
Нам надзеі святло.

Беларускае памяць,
Горыч стоеных слоў.
І пльывуць аблачыны
На начную шашу,
І дыханне Айчыны
Напаўняе душу.

Новы год зноў прыходзіў без снегу.
Ну а час мне працягваў урок,
Што пара ад імклівага бегу
Пераходзіць на ўдумлівы крок.
І няхай сёння век мітуслівы,
Нібы конь наравісты бяжыць,
Можна толькі застацца ішчаслівым,
Калі вера трывае ў душы.
І яна мяне ласкай атуліць.
Як згадаю ішчымліва ізноў
Свет дзяцінства і полацкіх вуліц
І пяшчотныя вочы бацькоў.

«Хотел бы я долгие годы
На родине милой прожить...»
У. Сакалоў

Радзімы запаветная любоў...
Яна ў мяне пяшчоту нарадзіла
І адчуванне еднасці адзінай
Памкненняў чыстых і высокіх слоў.
І я ў радках імкнуўся перадаць
Лясцоў дыханне, верасовы ранак,
Сляды на снезе ад дзіцячых санака,
Пах яблык у полацкіх садах.

Сафіійскіх вежаў вечнае святло,
Пергаментнаў старых сіёну мудраць
І велічнасць спрадвечных родных слоў,
І продкаў даўніх прыгажосць і мужнасць.
Бо гэта мне дала сілы жыць
І веры, што няма больш асалоды,
Як верным сынам быць свайго народа,
Любоўю гэтай светлай даражыць.

Ранішні эцюд

Дрэвы, птушкі і дамы,
Водар стоенай самоты...
Акварэльныя палотны,
Фарбы сціпленыя зімы
Нібы казачны мастак,
Што спазніўся на хвіліну,
Той пейзаж, як часу знак,
Зноў для вечнасці накінуў.

Матавы бляск ад начных тратуараў,
Гулкія крокі ў цішы...
Там, праз акно, закаханая пара
Ціха ідзе па шашы.
Блізкі іх шлях павядзе ці далёкі,
Колькі ім разам ісіці?
Ноч. Цішыня. Толькі гулкія крокі,
Толькі сталмленая ціці.
Толькі прастора, раскрытая насцеж,
Толькі пяшчотны прыліў,
Толькі так хочацца міру і ішчасця
Людзям усім на зямлі.

Алесь КАМАРОЎСКИ

Прышчэпак

З такой асыярогай,
каб стык не парушыць,
Бінтуючы зрэз кажурнай кары,
Прышчэпліваў бацька
атожылак грушы,
Каб бэры званамі званілі ўгары.
Рвануўся адродак у кітэні сокаў
І зліўся, як родны,
з магутным ствалом...
А квецень свяцілася мёдам высока —
Пладамі праз час
частаваў за сталом.
Атожылак — я, што надзея трымае:
Ад вёскі нож часу
адрэзаў мяне.
Хоць болей люляе
калыска трамвая,
Ды жаль на вяскоўі
нік не міне.
Мне млосна, задышына...
І сніцца вясною
Бядак-баравік,
учарнелы, як цень,
Які разлучылі з лясною сасною,
Які пасадзілі на прастай срадзе.
Я — дрэва з бясплоднымі
думкамі тымі,
Якія цяпер ці кліяні, ці крані,
Ды крона ліпіць
паміж гмахай у дыме
І чэзнуць у вёсцы яго карані.

Мама

Усё жыццё хадзіла ў зрэбным,
За працу — дробязная медзь...

Не знала золата і срэбра,
Уборы лепшыя — на смерць.
Вясна выкочвалася сонцам,
Зіхцела ў золаце раскош —
На лаўцы нізкага услонца
Перабірала бульбу ў кош.
А лета ў кветках шыкавала —
Не чула правага пляча:
За хлеба цяжкага кавалак
Збірала іскры — у вачах.
Гады паскорвалі кірунак —
Калолі сэрца пад рабро...
Ёй восень — золата ў дарунак
І павуцінак серабро.
Зіма на прасніцах шыкоўных
Пратво кудзеліла вакол,
І срэбра нітак тых шаўковых
Бярозы звешвалі ў акно.
Ідзе, пакутніца святая,
Як на Галгофу, на абрыў...
Душа — такая залатая
І галава — у серабры!

Скрыпка

Вайна дагнала бацьку ўсё-ткі —
Не вернуць могількі назад...
Як успамін, калышыць соткі
Яго не выстуджаны сад.
На шафе ў хаце млее скрыпка,
Што не скалыміла граша,
Не скрыпка гэта, а іскрынка,
Яго гарачая душа.

Вяселле кожная, радзіны
Яго упрошвалі прыйсці,
Каб ён сваёю скрыпкай дзіўнай
І неба ў скокі запустіць.
Плылі ў застолі хмельна чары,
Ды адступала ўміг сцяна —
Якія ён выкрэваў чары,
Якія полькі выцінаў!
Прышоў з вайны... Рукой-калекай
Пяшчотна струны варушыў...
І не было найлепшых лекаў
І для рукі, і для душы.
Іграў сваё ён... І відущыца
З туману, прывідна, як мань,
Перада мной світала пушыца
І разганяла той туман.
Лятаў смычок, як промні ліній...
Таго б не выказаў язык...
Маўчалі ліўні і яліны,
Лавілі кожны гук і зык.
Было, маркоцілася скрыпка,
Смычок тады — вастрэй ляза,
І скрыпка плавала, як рыбка,
Па нечым жалі і слязах...
.....
Узяць бы мне... І хвацім зухам
Смычком па струнах паласнуць!..
Ды наступіў мядзведзь на вуха,
Калі ў маліне я заснуў...
На піяніна вечка скрыпне,
Дачка абудзіць гук спярша...
І чую я: туруе скрыпка —
Пакутна бацькава душа.

Успамін

Аж утуліўся шэры помнік —
Такі раптоўна хлынуў дождж...
А ты з'явілася як промнік:
Блакітны світар,
белы клёш.

Вачэй тваіх дзве чорныя вішні,
На скроні — лёгкі завіток...
Мае пачуці сонцам выйшлі,
Запульсваў у сэрцы ток.

Зірнула ты адкрыта, смела —
І збег з дажджынкамі ручай...
Мая душа аж анямела
І праішчэпала:
«Выручай...»

І з той пары ідзем ішчасліва,
Разбіўшы смутак, боль нягод,
Напэўна, злітыя тым ліўнем,
Пераступаем з году ў год.

Ён, успамін той, не загіне...
Але ўяўляецца найбольшы!
Ідзеш, прыгожая багіня, —
Блакітны світар, белы клёш!

Жыццё

Пачатак бярэ рака
З крывіцы цяністай,
Рака — як пачатак рыўка,
Гэта — маё дзяцінства.

Мінаючы выдмы, віры,
Ясне калі, шарэе,
Стужкай плыве праз бары
І неўпрыкмет шырэе.

Рве крыгалою вясной,
Каб вольнай застацца...
Рака з маіх светлых сноў —
Гэта маё юнацтва.

Разводзіць далей берагі,
Грузы трымае, трывае...
Як прыпамін дарагі,
Сталасць мая прапльвае.

Шырэе, глыбее рака,
Шукае адвечнае выйсце...
За небакраем рука
Адчуе аднойчы вусце.

Фота Кастуся Дробава.

Анато́ль БЕ́НЗЯРУК

*Я столькі бачыў агню,
Я столькі бачыў пажараў,
Што часам пра цішыню
Неяк збянтэжана мару.*

Пімен Панчанка

«Няма іх! Нікога няма...»

Шоў саракавы год. Вера была, бадай, самай шчаслівай дзяўчынай на свеце. Усё, што адбывалася навокал, не надта кранала яе, хоць змены накотвалі хвалямі. Заходнепалескія землі ўвайшлі ў склад БССР. У Шпітгалах у нядаўнім панскім маёнтку стварыўся калгас імя Молатова, дзе Верачка працавала. Працавала і... кахала.

У дзявочае сэрца прыйшло першае шчырае захапленне. На зайздрасць сяброўкам, да яе на спатканні штовечар прыязджаў здалёку, аж з вёскі Задзерц, Кандрат Купіч — высокі, статны хлопец.

Роснымі вечарамі яны прастойвалі доўга-доўга, а пасля Кандрат дабіраўся дадому. Жанчыны, ад якіх нікога не ўтоіш, ужо загадвалі, калі Кандрат павядзе сваю сужаную пад вянец...

Так, напэўна, і было б, каб не вайна. Яе чорнае крыло закрнула кожную сям'ю. Вера Юрасік трапіла ў спіс моладзі, што збіраліся вывесці ў Германію. Праўда, з дапамогай эканомы Гарэлкаўскага маёнтка пана Мельнічука ўдалося гэтага пазбегчы. Дзяўчына спачатку шчыравала ў полі, а пасля — хатнай работніцай у маёнтку.

Добра ставіліся да працавітай Веры і эканом, і пані Станіслава. Дзяўчыне сяды-тады ўдавалася бываць дома, а часцей наведвалі родныя, каб паглядзець, як жыве.

У святачны дзень 11 верасня ў Драмлёве, як і навакольных вёсках, людзі не працавалі. Маці паабяцала, што прыйдзе правадзіць дачку. Вера каторы раз выходзіла на дарогу паглядзець, ці не ідзе.

Калі дзесяці гадзін нечакана забегла Надзея, якая таксама працавала ў маёнтку, і, задыхаючыся, сказала:

— Вера, ваша вёска гарыць!

Быццам нажом паласнула па сэрцы, дзяўчына сарвалася з месца і пабегла. Ніхто не змог цяпер яе запыніць, і толькі калі да Драмлёва заставаліся лічаныя метры, ногі нібы прыраслі да зямлі.

Вёска палала, а вакол стаялі, як здані, чорныя фігуры катаў. Яе заўважылі і пачалі страляць. Раптам Верачка пачула выкрык па-польску: «Спадэк!»¹ — і павалілася на зямлю. Чалавек у вайсковай форме (пазней дзяўчына даведалася, што пан Мельнічук адшукаў знаёмага немца і папрасіў, каб той ураваў Веру) падшоў і перагаварыў нешта са стралкамі. Пасля вярнуўся да яе і прамовіў:

— Ідзь до посядлосці. Пан Мельнічук чака там на цебе!²

Калі ж Вера спыталася пра родных, немец сказаў, што вёска спалена, а людзі вывезены, пра родных яна дазнаецца заўтра ці паслязаўтра. Вера адчула: яе выратавальнік нешта недагаворвае.

Сніцца той агонь

Урывак з дакументальнай аповесці-эсэ «Галавасек»

Таму не адразу пайшла ў маёнтак, спярша — у Вярхі, дзе была замужам цётка Дуня. Тая ўжо чула пра бяду, і яны, абняўшыся, паплакалі. Верачка спыталася пра бацькоў, і цётка раптам загаласіла:

— Няма іх! Нікога няма: іх спалілі... Коля Ярмашук, сын тваёй хроснай, вырваўся з агню і пабег у Мажэйкі. Там яго цётка жыве...

Вера пайшла ў Мажэйкі. Колю было не пазнаць: ён, як шалёны, утаропіўся ў адну кропку, трымцеў усім целам і бязладна паўтараў незразумелыя словы.

Дзяўчына вярнулася ў маёнтак. Назаўтра Вера адрасілася пайсці на пажарышча. Пан даў ёй фурачку і вазіну.

— Трымалася, аж пакуль не дайшла да свайго двара, а там ногі падкасіліся,

асабліва востра адчуваема яго павеў. Як заплюшчыліся Дзмітравы вочы, Вера пабегла да Пратасевічаў. Яны жылі ў суседстве з Лахамі. З цёткай Дзінай яна, як з найлепшай сяброўкай, дзятлілася сваімі пагаемнымі думкамі.

Пратасевічы ў гэты час прыбудоўвалі ганак. Калі Вера зайшла, яны якраз абедалі. За сталом з гаспадарамі сядзеў нейкі чужынец. Ён кінуў на Веру позірк, але затуманеныя слязьмі вочы не ўлавілі яго. Госця адразу звярнулася да гаспадыні:

— Цёткачка, памажыце: мой Дзіма памёр!

— Добра, зараз прыйду.

Потым, як правялі Лаха ў апошні шлях і людзі разышліся, Пратасевічы, застаўшыся з Верай удзях, спытала:

страціла прытомнасць, — успамінала яна пазней. — Як дзядзька Мікалай давёз мяне дадому, не помню. Ачуныла толькі праз некалькі дзён.

Нягоды і радасці

Бог пасылае і радасці, і выпрабаванні. Пры ўсялякіх абставінах трэба шмат перажыць, нямаючы вынесці, каб застацца чалавекам. У Верыным жыцці надаралася як шчаслівая, так і горкія хвіліны. Нягодаў, бадай што, болей... Насуперак усяму ёй трэба было жыць. Пасля вызвалення Вера Юрасік пераехала ў Жабінку і стала працаваць поварам у сталойцы, пасля — у дзіцячым доме. Да маладой паварыні сталі сватацца хлопцы, але тая памятала сваё першае каханне і любога Кандрата. Верыла: калі жывы — адзавецца!

Вось і вайна скончылася. Хто быў на фронце, вярнуўся дадому, а пра Кандрата — ніякіх вестак. Нарэшце Вера рашылася ісці замуж за Дзмітрыя Лаха. Канечне, нечым ён падабаўся дзяўчыне: такі ж працавіты, але і яна. Хоць і не мае пакуль багачы, як яе будучы жыць разам, то і дастатак мецьмуць...

Вера Васільеўна ўладкавалася працаваць на абрамавіцкую ферму калгаса «Новае жыццё». Дзетак пакуль не займелі, ды іх, верылася, дачакаюцца. Неспадзеўна захварэў Дзмітрый. Сухоты ў тыя гады былі невылечнай хваробай: лекі не ратавалі — жыццё дагарае, бы свечка.

Хто сказаў, што лёсу няма! Ёсць ён, і ў такіх трагічных хвіліны мы

— Ты ведаеш, хто ў нас ганак будзе?

— Не, не прызнала.

— А ён цябе пазнаў, — адказала цётка Дзіна, — Купіч Кандрат з Задзерця. Як ты толькі дзверы зачыніла, ён пытае: «Што гэта за жанчына? Ці не Вера?» — «Вера», — адказваю. — «А дзе яна раней жыва?» — «У Драмлёве». Тады ён падхапіўся з-за стала, стаў хадзіць уздух, гаворачы сам сабе: «А я думаў, што яна згарэла. Дурань, дурань! Чаму яе не знайшоў?! Я ж даў зарок ніколі не жаніцца!»

— Што, так і халасцякуе? — нясмела ўдакладніла Вера.

— Так і халасцякуе...

У той жа вечар Кандрат, вярнуўшыся ў Задзерц, на радасць маці ды сёстрам аб'явіў:

— Я жанюся!

Гэтая перамена вельмі здзівіла, таму маці спытала:

— А хто твая дзяўчына?

— Мая Вера. Тая, з Драмлёва. Я сёння яе знайшоў...

Пасля апаведу суседкі Вера таксама доўга не магла заснуць. Усё быццам адышло на другі план, сталася толькі самае важнае — гэта ён, Кандрат. Але ішлі дні за днямі, а ніхто так і не пастукаў да яе ў дзверы. Толькі як споўнілася сорак дзён па мужу, Кандрат прыйшоў у сваты.

Яны сядзелі побач, ужо сталыя, з невялікім вопытам жыцця людзі, успаміналі перажытае. Іх сэрцы пацягнуліся адно да аднаго. Але так і не вырашылі, дзе будучы жыць. Веры хацелася застацца ў Жабінцы, Кандрат клікаў да сябе:

— Мае старыя хочуць каля мяне свой век дажываць!

Заўтра Вера расказала пра сватаўства сяброўкам, з якімі працавала на ферме, і тыя ледзь не ў адзін голас паралі:

— Ідзі, Вера, ідзі, тым болей за любога. Хоча ён, каб у Задзерці жыла, едзь. Такая ўжо наша доля жаночая: як нітка за іголкай...

Так і прыжылася Вера Васільеўна ў мужавай вёсцы, стала сваёй. Зведла яна радасць сямейнага жыцця, нават мацярынства. Хаця апошняе было вельмі нядоўгім. Нарадзіўся сыноч Віця, ды на чацвёртым гадку памёр...

Болей у іх дзяцей не было. Свякруха не раз ушчудвала нявестку:

— Маладыя вы яшчэ, дзетак народзіце. Толькі ты кідай цяжкую працу!

Але Вера бы прырасла да фермы і не рашылася шукаць іншую работу. Толькі ў 1972 годзе, як памёр муж, памянла сваё жыццё. Перад смерцю Кандрат Андрэвіч прасіў Веру:

— Я хачу, каб ты, калі мяне не стане, прадала гэтую хату і пераехала жыць у Жабінку. Каб лягчэй дажыла свой век.

Як адрэзаная луста

Скібка хлеба заўсёды чарсцвее хутчэй, чым бохан. Адзінокая бяроза ў спякоту скарэй жаўцее і губляе лісце, чым калі дрэвы растуць гуртам. Дый чалавеку аднаму цяжэй пераносіць гора.

Вера Васільеўна выканала ўсё так, як наказваў муж. Хату ў Задзерці прадала і купіла ў Жабінцы палову дома, у якой пражыла яшчэ болей чым дваццаць гадоў. Жыла на невялічку пенсію, якую атрымала за сваю цяжкую працу. Яе не заўсёды хапала, ды памагалі добрыя людзі, і ў першую чаргу тагачасны дырэктар племясаўга «Беларусь» Пётр Грыб.

Іх знаёмства далёкае, з той пары, як Грыб з жонкай прыехаў у гаспадарку галоўным заагчынам. Вера Купіч чула, што маладая сям'я мае цяжкасці, і не ведала, як памагчы, каб не пакрыўдзіць чалавека.

— Пётр Сямёнавіч, — сказала аднойчы жанчына. — Я вішань нарвала, няхай жонка кампот зварыць.

Ледзьве ўгаварыла, каб заехаў, забраў. А Вера дастала сала кавалак: «Бярыце, сваё, не трэба купляць...»

— Колькі я яму дала? Мізэр! — расказвала пазней Вера Васільеўна. — А Пётр Сямёнавіч дабра памятае: бывае, то сам прывязе малако, то шафёра прышле, а яшчэ спытае: «Што вам, Васільеўна, не стае, скажыце. Пакуль у нас ёсць, і вы галадаць не будзеце!»

І пазней, калі Грыб узначальваў райпалівазбыт, не абмінаў парог адзінокай жанчыны, каб тая радзей адчувала сябе адрэзаным ломцем хлеба. А Вера Васільеўна не пакідала памяць пра маладыя гады.

— Людзі часта, — гаварыла яна, — жывуць успамінамі пра вайну, якая столькі прынесла гора. І мне не дае забыць усё Драмлёва. І сёння мне сніцца агонь. Бачу, як факеламі гараць хаты, крычу ўва сне, прачынаюся з цяжкай галавою. Спрабавалі лячыць — не памагае...

З гэтым болем і пражыла яна ўсё жыццё — да самага донца.

¹ Падай! (польск.).² Ідзі ў маёнтак. Там цябе чакае пан Мельнічук! (польск.).

Скляпенне зор і цуд-народ

«Адзін з самых выдатных паэтаў пачатку стагоддзя (XX — А. М.), папленнік Купалы і Коласа», — так сказаў пра Алеся Гаруна народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў. І адзначыў: гэта «адзін з самых пакутных яе песняроў». Ад нараджэння Аляксандр Прушынскі, ён меў псеўданімы І. Жывіца, А. Навадворскі, Сальвэс, Сумны. Карыстаўся і крыптанімамі, аднак асноўнае літаратурнае прозвішча — Аляс Гарун. Жывіца — прозвішча яго маці. Навадворскі, бо нарадзіўся ў фальварку Новы Двор пад Мінскам. Гарун — ад слова «гора», ці ад сугучнага яму — «гараваць».

Чаго-чаго, а гора зведаў шмат. Як і несправядлівасці. Не толькі пры жыцці, але і пасля смерці. Вярнуўся ў літаратуру толькі ў 1987 годзе, калі споўнілася 100 гадоў з дня яго нараджэння. Ды і то спачатку, дзякуючы Васілю Быкаву, пра Алеся Гаруна нагадала «Літаратурная газета». Сам напоўніцу адчуўшы, што значыць быць без віны вінаватым, Васіль Уладзіміравіч першым і запаліў зялёнае святло на дарозе вяртання яго з небыцця. А ўжо Алег Лойка і Уладзімір Казбярук сваімі публікацыямі ператварылі гэтае святло ў той полымны агонь, якому ніколі не згаснуць.

Аляксандр Прушынскі з рабочага асяродку прыйшоў у рэвалюцыю. Ды нядоўга змагаўся з царызмам. 4 сакавіка 1907 года пры друкаванні адозвы «Да ўсіх працоўных» быў арыштаваны. Праз нейкія паўтара гадзі адправілі ў Кірэнскі павет Іркуцкай губерні. І сталаром быў, і цеслярком. Вадалівам на баржы па рацэ Лене даплываў да Якуцка. Працаваў і на прысках у Бадайбо.

Пасля перамогі Лютаскай рэвалюцыі выбралі дэпутатам Савета Ленскай золатапрамысловай акругі. Магчыма, і застаўся б у Сібіры. Аднак не пакідаў спадзяванні на адраджэнне роднага краю. Ды і здароўе моцна падарваў. У верасні 1917 года вярнуўся ў Мінск, па словах Максіма Гарэцкага, «худы, жэўцель, з пастаянным далікатна-тужлівым поглядам і нейкай дакорлівай маўклівацю».

За пяро ўзяўся яшчэ ў зусім юным узросце. То былі рускамоўныя гумарыстычныя вершы. Але ў 1905 годзе перайшоў на родную мову. Дэбютаваў вершам «Маці-Беларусі» ў 23 нумары газеты «Наша ніва» за 1907 год:

*Родная, мілая старонка ты маці!
Моцна цябе я і шчыра люблю,
Бедныя нівы твае, сенажаці
І нешчасліваю долю тваю.*

*Горам, матуля, даўно ты замучана,
Б'юць і драбуюць сямейку тваю.
Аборжкі жалезнай, як сеткай, абкручана,
Ціха маўчыш ты на долю сваю.*

*Але ўжо блізка сонейка яснае,
Свету ўсё болей і болей шле нам,
Гора бо горкае, доля няшчасная,
Маці, дадзель тваім ўжо сынам...*

Годам пазней былі змешчаны вершы «Януку Купалу» і «Начныя думкі». Першы — водгук на выхад Купалавай «Жалейкі». Не сказаць, каб у нечым арыгінальны. Затое «Начныя думкі» — гэта ўжо менавіта сваё, чаго ніхто іншы выказаць не мог. Мройнае і сапраўднае, прыгаданне і тое, што ў гэты момант было, стваралі адзін цаласны мялюнак, які атрымліваўся, можна сказаць, шматколерны, разнаполюсны, як і само жыццё лірычнага героя.

Сімпаматычныя верш «Людзям», хоць, як на першы погляд, лепш падыходзіла б назва «Беларусам». Але беларусамі Аляс Гарун успрымаў не толькі прадстаўнікоў нацыі, да якой належаў сам, але і ўсіх, хто жыў у спактаванай старонцы. Гэты верш, відаць, яму быў асабліва дарагі, таму і адкрыў ім «Матчыны дар», змясціўшы падзагаловак «Думы і песні (1907 — 1914)» і прысвяціў: «Гэтую першую кніжку думак і песняў сваіх матцы сваёй прысвячаю».

*Люблю і я скляпенне зор,
Люблю зямлі абшар,
І роўны луг, і ўзгібы зор,
І шум лясны, і гвар.
Люблю жыццё, а ў ім людзей
І кшталты іхніх душ,
Люблю вянкi плясці з надзей, —
А не паэт. — Чаму ж?*

Кідаецца ў вочы, што пакуль роднай мовай валодаў яшчэ недасканала. Таму і ўжыты два польскія словы: гвар, што азначае «розныя галасы», і кшталты — яно перакладаецца як «формы». Дарэчы, польскія словы можна напаткаць і ў іншых яго творах. Да месца меркаванне Уладзіміра Казбярка: «...даводзілася пісьменніку — без падручнікаў і граматык, нарматыўных і тлумачальных слоўнікаў, без бібліятэк і роднага асяроддзя — не толькі засвойваць, але і выпрацоўваць для сябе правілы і нормы роднай мовы з яе багатымі стылявымі і вобразнымі магчымасцямі, з выкарыстаннем лексічных багаццяў, якія зберагла яго маладая паміць. Не трэба забываць, што гэта быў перыяд, калі правалілі і літаратурныя нормы беларускай мовы яшчэ толькі складваліся там,

Аляс Гарун.

дзе з'яўляліся першыя перыядычныя выданні, кнігі, зборнікі, календары».

Разумеў: сам толькі падступаецца да таго, каб насць высокае і ганаровае званне — паэт. Таму і задаваў пытанне: «Чаму ж?» У гэтым відавочна ўнутраная пераклічка з Янкам Купалам, які першы верш «Жалейкі» назваў «Я не паэта». Аляс Гарун жа завяршаў твор своеасаблівым пажаданнем самому сабе:

*Скажу яшчэ, чаго б хацеў:
З дзясочных вуст пачуць
Хаця б адзін мой бедны спеў,
Хаця б калі-нібудзь!*

У вершы «Паэту» лірычны герой ужо не патрабуе, а просіць:

*Прашу цябе, мой брат, стывай аб нашым горы,
Аб тым, што ёсць цяпер і што даўней было,
І што на ўсякі твар кладзец, як плуг, разоры,
І што ў мільёнах душ разоры правяло.
Прашу цябе, стывай аб горы песнь адну ты
І наш гаротны лёс рабі яшчэ цяжэй,
Тагда, убачыш сам, парывуца духа твуй
І будзе ясны дзень да нас тагда бліжэй.*

Зварот да падзей даўніх («спывай [...] аб тым, што [...] даўней было») невыпадковы. Разумеў, што добрае веданне прошласці спрыяе лепшай кансалідацыі нацыі. Абуджэнне пачуцця гонару за сваіх продкаў уплывае на паскарэнне працэсаў адраджэння. Пішучы творы гістарычнай тэматыкі, рабіў тое ж, што і іншыя тагачасныя беларускія пісьменнікі. На гэта звярнуў увагу Алег Лойка: «У цэлым ідэалізацыя мінулага Беларусі ў А. Гаруна, як і ў Я. Купалы, К. Каганца, Ф. Багушэвіча, была фактам адраджанізму і сацыяльна-рэвалюцыйных настрояў».

Высокую ацэнку творчасці Алеся Гаруна даў у артыкуле «За тры гады» Максім Багдановіч: «З паэтаў «Нашае нівы» назавём перш за ўсё А. Гаруна, ад каторага наша літаратура можаць шмат чаго спадзявацца. Лёгкасць і мілазвучнасць верша, рупная шліфоўка яго, новае і вельмі пекнае счэпліванне рыфмы, — усё гэта дужа аздабляе яго паэзію. У дзе якіх спатыкаецца сіла і сціснутасць мовы. Паўнае ж тое, што пры ўсім гэтым А. Гарун ні да кога іншага не падобны, што ён не зрабіўся нічым «адгалоскам». Гэта зарука, што нашы надзеі на яго талент не пойдуча на марна».

Ён і сапраўды не збіраўся «нічым адгалоскам». Аднак ад тагачаснага беларускага працэсу не быў адарваны. Сведчанне гэтаму — і верш «Малітва», у якім своеасаблівым пасрэднякам паміж абяздоленым беларускім народам і Богам зрабіў Ісуса Хрыста. Сыну Божаму ад убоцанага стала не па сабе. Пры гэтым лірычны герой не адмаўляе і сваёй прысутнасці:

*Я бачыў: Сын Яго стаў
На пучыні і маліўся
І словы ў гневе прамаўляў,
А твар слязьмі абліўся.
— Ах, дай мне, Ойча, моцных слоў!
Маланак слоў палючых,
Бо кроў мая сачыцца зноў
І з ранаў тых балючых...*

*Паглянь: паюсьлю з краю ў край
Рабунак, глуз пануюць,
І льецца смех тых чорных зграй,
І ўсё з зямлёй раўнуюць.*

У Алеся Гаруна сваё просьба да Усвяхіянства: «Ах дай мне, Божа, гэтых слоў // Зямля б ад іх траслася!» Праўдзі ён і жаліўся: «Баліць бо раны мае зноў // І кроў з іх палілася...» Раны гэтыя балелі невыносна, так балелі, што трываць далей ідэямі немагчыма: «Гарыць душа, баліць ізнёў... // Вялікі дай, як можаш!»

Гэтымі радкамі верш і завяршаўся. Радкамі-просьбамі... Радкамі-спадзяваннямі... Радкамі ўпэўненасці... Ды, звяртаючыся да Бога, ніколі не забываў і пра свой народ. Ці пачуе Бог — упэўненасці ў яго не было. Народ жа, у гэтым быў перакананы, не можа не пачуць. Яму ён і прысвяціў свой цудоўны верш, так і названы — «Народ»:

*Народ — не мы, не чалавек, —
Яму нішто ні год, ні век,
Ні бой насмерць, ні гнеў, ні здэк;
Народ — не слабы чалавек.
Народ — крыніца. Шмат лам'я
Кідала ворагаў сям'я
У крыніцу тую — цёк стынці,
Каб жыццё смерцю замяніць.
І ўсё дарма: з варажых пунт
Народ устае, як нейкі цуд.*

Спрабаваў Аляс Гарун свае сілы і ў прозе, што, па словах Уладзіміра Казбярка, які і вярнуў яе сучаснаму чытачу, «надзейна апіралася на нацыянальныя традыцыі літаратуры і бытавога апавядання. Але адначасова яна неабмежавана пашырала рамкі традыцыйных формаў вобразнасці, мастацкага стылю, кампазіцыі. Зусім новай з'ява ў нашай літаратуры — і жанравая форма трыпціха (наогул такой жанравай формы ў прозе тэорыя літаратуры нават не ведае), і спалучэнне рознамаштабных падзей у рамках аднаго і таго ж твора, і нечаканае, зусім не традыцыйнае выкарыстанне фантастыкі ў чыста, здавалася б, рэалістычным апавяданні, і смелае ўвядзенне ў мастацкую літаратуру народных гутарковых лексічных, сінтаксічных, стыльовых ці марфалагічных формаў, што не заўсёды адпавядалі нават тагачасным літаратурным нормам».

Думкі, што прагучалі ў апавяданнях «Пан Шабуневіч» і «Святая», вельмі сугучныя таму зацікаўленаму стаўленню да роднай мовы самога Алеся Гаруна. У апошнім з гэтых твораў хораша перададзены душэўны стан Грыневіча, персанажа ў многім аўтабіяграфічнага. У страшнай сібірскай самоце прыходзіць для яго сапраўднае свята: «Бабка гаварыла па-беларуску! Словы, якімі яна зрабіла свой адказ нявестцы, звінелі, як тыя, якімлікі ён думаў. Адкуль тут яго родная мова?» Як высветлілася, старэнская бабулька — родная сястра бабулі Грыневіча, пра лёс якой ён так доўга нічога не ведаў.

Як ці не ўсе пачынальнікі новай беларускай літаратуры, аўтар «Матчынага дара» пасляхова асвойваў розныя жанры. Не абшыю ўвагай і драматургічны. Гэта відаць з яго ліста, які 30 кастрычніка 1912 года з Кірэнска адправіў Вацлаву Ластоўскаму:

Высокапаважаны Пяне Ластоўскі!

Пасылаю Пану, для «[Н[ашай] Н[івы]» зноў сваіх колькі вершаў. З песнямі пакуль што маўчу. Ёсціца ў галаве пара матываў, але пакуль што заняты другім: як урву якую вольную часінку, то пакладана напісанне драмы для беларускага тэатру. Драма ў вершах, з сучаснага жыцця і будзе мець тытул «Дэпутат». Можна, крыху другі, але канчэ з «дэпутат». Першы акт наперша скончыў, пачаў другі, але калі ўсё даведу да канца — не ведаю [...]

Дарэчы, у выгнанні займаўся і перакладчыцкай дзейнасцю. Вядома, што пераўвасобіў па-беларуску паэму Юльяха Славацкага «Русалка». Што да драмы «Дэпутат», то, на жаль, ні першы акт гэтага твора, ні ўся п'еса, калі ўсё ж была завершана, не захаваліся. Аднак, тым не менш, уяўленне аб Гаруну-драматургу можна атрымаць. Зрабіць гэта дазваляе зборнік яго п'ес «Жыцьё казкі», разлічаны на дзіцячы тэатр.

Лёсам яму было наканавана пражыць усяго 33 гады. Заўчасна звяла ў магілу тая ж хвароба, што і Максіма Багдановіча, — сухоты. Але змагаўся да апошняга. Калі ж стала асабліва блага, сябры ўгаварылі ў ліпені 1920 года падлячыцца. Ужо быў такі бездапаможны, што ў санітарны цягнік, які ішоў у Кракаў, унеслі на носілах. Ды лячыцца было позна. Да прыкрапкага курорта Закапанэ так і не даехаў. У тым жа месяцы яго і не стала. Свой вечны спачын знайшоў у Кракаве.

Любоў да Беларусі ніколі не пакідала. У аднасці з родным краем бачыў ураганаванне ад усіх бед, тую апору, дзякуючы якой можна выстаць на самых суровых і сібірных паўстанках жыцця і лёсу:

*Дай мне зрабіцца крынічкай ляснаю,
Бераг вадой абмываць, чалавечы,
Дай мне век цэлы дружыці з табою,
Хвойкі і зоры ў сабе адбіваць.*

*Дай мне купальскую кветку ў рукі,
Путы жалезныя мне развязаць,
Дай ты мне зеля на гора і мукі,
К ичасцю гасцінец мне дай, пакажы!*

А цяпер Аляс Гарун дапамагае знайсці сваю папараць-кветку ўсім нам, хто далучаецца да яго творчасці. Да творчасці таго, чыё імя займае годнае месца ў сусор'і заснавальнікаў сучаснай беларускай літаратуры, у якім Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багдановіч, Максім Гарэцкі...

Аляс МАРЦІНОВІЧ

Даручыць гаркаму, міністэрству, Саюзу пісьменнікаў...

Звяртаючыся ў ЦК Кампартыі Беларусі, пісьменнікі не толькі скардзіліся, не толькі высвятлялі адносіны, змагаліся за пэўную падтрымку. Творцы беражліва ставіліся да спадчыны сваіх папярэднікаў, клапаціліся, каб іх творы і іх жыццяпісы былі ў полі зроку грамадства. Зразумела, генератарам розных ініцыятыў, звязаных з ушанаваннем памяці класікаў беларускай літаратуры, найперш выступалі Саюз пісьменнікаў...

У Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь захоўваецца ліст першага сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Ніла Гілевіча ў ЦК КПБ ад 19 лютага 1985 года. Прайшло ўжо амаль 40 гадоў... Звернемся да гэтага дзелавога, афіцыйнага пісьма.

«25 чэрвеня 1985 года спаўняецца 80 гадоў з дня нараджэння лаўрэата Ленінскай і Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, Героя Сацыялістычнай Працы, народнага паэта Беларусі Пятруся Броўкі. Творчасць Пятруся Броўкі ўвайшла ў скарбніцу не толькі беларускай, але і ўсёй шматнацыянальнай савецкай літаратуры.

З першымі вершамі выступіў у 1926 годзе. Паэзіі Пятруся Броўкі ўласцівы грамадзянскі пафас, эмацыянальнае ўзрушанасць, глыбокая пранікнёнасць у духоўны свет савецкага чалавека, філасофскае асэнсаванне нашай рэчаіснасці...»

Хаця ў творчасці Пятруся Броўкі і шмат вершаў лірычных, вершаў пра каханне...

*Што мне парадзіць, што зрабіць,
Прымі маё да сэрца слова.
Ты кажаш — у грудзях баліць,
Адай мне болю хоць палову!*

*Твой боль мяне не разаб'е,
Пайду з табой маўклівым, мужным.
Ты кажаш — сцюжэна табе,
Дазволь маім прытасці вуснам!*

*Чаго ж твой зачырвоўі твар
І часта дыхаюць так грудзі?
Ты кажаш — боль кідае ў жар,
Мая сляза твой жар астудзіць!*

З ліста Ніла Гілевіча ў ЦК КПБ: «Яго яру належыць некалькі дзясяткаў зборнікаў, кніжак для дзяцей, кніг нарысаў і апавяданняў, лібрэта некалькіх опер, апавесці «Каландра» і рамана «Калі зліваюцца рэкі».

Пятрусь Броўка выступаў і як перакладчык паэзіі з рускай, украінскай, польскай, англійскай і іншых моў.

Прыгадаем асноўныя кнігі вершаў паэта. Сярод іх — «Гады як шторм», «Цэха-выя будні», «Вясна радзімы», «У роднай хаце», «Сонечнымі днямі», «Цвёрдымі крокамі», «Пахне чабор», «Далёка ад дому», «А дні ідуць», «Заўсёды з Леніным», «І ўдзень і ўночы», «Што сэрца праспявала».

Многія творы Пятруся Броўкі перакладзены на мовы народаў СССР і замежных краін.

У 1981—1982 гадах у выдавецтве «Художественная литература» выйшаў збор твораў Броўкі ў 4-х тамах.

Пятрусь Броўка быў старшынёй праўлення СП БССР, галоўным рэдактарам Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, абіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і БССР, членам ЦК КП Беларусі, сакратаром праўлення СП СССР.

З'яўляўся акадэмікам АН Беларускай ССР. У 1962 годзе Пятрусю Броўку было прысвоена званне народнага паэта БССР, у 1972-м Героя Сацыялістычнай Працы, у 1975-м заслужанага дзеяча навукі Беларускай ССР.

Будзем спадзявацца, што пра гэтыя юбілей таксама ўспомняць вартым чынам, што яны стануць падзеямі для ўсёй краіны...

У Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь захаваўся і спіс (ён быў

Фота Кастуся Дробава.

Пятрусь Броўка.

За вялікія заслугі перад Радзімай і партыяй узнагароджаны чатырма ордэнамі Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай рэвалюцыі, Чырвонай Зоркі, Дружбы народаў, «Знакам Пашаны» і медалямі...

Падрабязнае выкладанне жыццёвай, творчай біяграфіі Пятруся Усцінавіча, асабліва ў частцы высокіх дзяржаўных адзнак, — зусім не лішня частка звароту ў ЦК КПБ. І хаця народны паэт Беларусі Пятрусь Броўка пайшоў з жыцця не так даўно ад юбілейнага года — 24 сакавіка 1980-га, нагадаць пра маштаб гэтай асобы кіраўніцтва Саюза пісьменнікаў БССР вырашыла самым належным чынам. І па тым часе без згоды ЦК зрабіць нешта варта было проста нерэальна. З чым жа звяртаецца Ніл Сымонавіч Гілевіч? «У сувязі з 80-гадовым юбілеем Пятруся Броўкі Саюз пісьменнікаў БССР просіць:

1. Стварыць юбілейную камісію (Спіс прыкладаецца).

2. Даручыць гаркаму КПБ, Міністэрству культуры БССР і Саюзу пісьменнікаў БССР правесці гарадскі вечар, прысвечаны юбілею народнага паэта, з удзелам прадстаўнікоў пісьменніцкіх арганізацый братніх рэспублік.

3. Даручыць Міністэрству асветы БССР і Міністэрству вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР арганізаваць у школах і навучальных установах рэспублікі кніжныя выстаўкі, прысвечаныя П. Броўку, правесці чытання канферэнцыі па творах народнага паэта, а таксама гутаркі пра яго жыццё і творчы шлях.

4. Наладзіць юбілейную выстаўку твораў паэта ў Дзяржаўнай бібліятэцы імя У. І. Леніна.

5. Адзначыць юбілей П. Броўкі па тэлебачанні і радыё, у рэспубліканскім друку.

6. Прасіць праўленне Саюза пісьменнікаў СССР правесці юбілейны вечар П. У. Броўкі ў Маскве...

Сёлта ў гісторыі беларускай літаратуры таксама некалькі надзвычайных юбілейных дат: 140-годдзе з дня нараджэння народнага паэтаў Беларусі Якуба Коласа і Янкі Купалы, 105 гадоў з дня нараджэння Пімена Панчанкі, 110 — з дня нараджэння Максіма Танка.

прыкладзены да ліста Н. Гілевіча) Рэспубліканскай камісіі па правядзенні 80-годдзя з дня нараджэння народнага паэта БССР Пятруся Броўкі. У яе ўвайшлі: Максім Танк (старшыня), Н. С. Гілевіч, В. В. Зуёнак, Г. М. Бурайкін, Л. М. Сухнат, М. І. Дзялец, П. К. Краўчанка, У. В. Матвееў, А. А. Тоўсціц, П. Е. Панчанка, Р. І. Барадулін, І. Я. Навуменка, І. П. Шамякін, В. Х. Карамазав, Ю. П. Броўка. Пісьменнікі, міністры, рэдактары партыйных газет, сын паэта... Такі склад дазваляў не толькі выбудаваць правільны план юбілейных мерапрыемстваў, але і кантраляваць іх рэалізацыю.

Дарэчы, у 1985 годзе, як паведамляў у ЦК старшыня Дзяржкамдруку Міхаіл Дзялец, было запланавана выданне кнігі да юбілею народнага паэта Беларусі: зборнік «Успаміны пра Пятруся Броўку» ў выдавецтве «Мастацкая літаратура», зборнік вершаў П. Броўкі ў выдавецтве «Юнацтва», кніга літаратурнага ўладзіміра Гіналімава пра народнага паэта ў выдавецтве «Беларусь».

Быў і яшчэ адзін перадюбілейны ліст на «броўкаўскую» тэму ў ЦК КПБ. Яго напісаў 11 сакавіка 1985 старшыня праўлення СП БССР Максім Танк. І адрасаваў сакратару ЦК КПБ А. Кузьміну. «Паважаны Аляксандр Трыфанавіч! — піша М. Танк. — У плане мерапрыемстваў, прысвечаных 40-годдзю Вялікай Перамогі, значыцца правядзенне Рэспубліканскага свята паэзіі.

У свяце прымуць удзел вядомыя беларускія пісьменнікі і госці з саюзных рэспублік. Будучы запрошаны ветэраны Вялікай Айчыннай вайны і партызанскага руху. Акрамя літаратурнай часткі мяркуецца наладзіць канцэрт сіламі ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці Віцебшчыны.

Спадзяёмся, што ўдзельнікамі гэтага свята стануць працоўныя не толькі Ушаччыны, але і суседніх раёнаў.

На свяце плануецца арганізаваць праддзень літаратуры на гарадніча-партыятычна-ю тэматыку і памятных сувеніраў.

Да выдатных старонак мужнай партызанскай гісторыі гэтага краю сёлта дадаецца яшчэ адна: 80-годдзе з дня нараджэння народнага паэта Беларусі

Пятруся Броўкі і адкрыццё яго музея на радзіме. Гэта падзея можа стаць адным з яркіх момантаў паэтычнага свята.

Прасім Вашай згоды на правядзенне Свята паэзіі на тэрыторыі мемарыяльнага комплексу «Прарыў» і адначасова звяртаемся з просьбай даць адпаведныя ўказанні партыйным і савецкім органам Віцебскай вобласці».

У ЦК абмеркавалі зварот. І ў выніку — гэта відца з дакладнай запіскі загадчыка аддзела культуры ЦК І. Антановіча ад 12 сакавіка 1985 г. — галоўны партыйны начальнік у галіне культуры значнае, што раней, згодна з планам мерапрыемстваў ЦК КПБ па выкананні Пастановы ЦК КПСС ад 31 мая 1984 г. «Аб 40-годдзі Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.», планавалася рэспубліканскае свята паэзіі ў маі 1985 г. у Брэсце. Але, паколькі ў Брэсце будзе праходзіць трэці фестываль мастацкай самадзейнасці сацыялістычных краін «Салют Перамозе» і асобныя мерапрыемствы Усесаюзнага кінафестывалю, палічылі лагічным правесці рэспубліканскае свята паэзіі 2 чэрвеня 1985 г. ва Ушачскім раёне на тэрыторыі мемарыяльнага комплексу «Прарыў». Прадугледжвалася, што возьмуць удзел вядомыя беларускія паэты, прадстаўнікі пісьменніцкіх арганізацый братэрскіх саюзных рэспублік (8—10 чалавек), ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, працоўныя Ушачкага раёна. Удакладнялася і прапаноўна: у сувязі з Пастановай Бюро ЦК КПБ ад 6 чэрвеня 1980 г. «Аб уважлівасці памяці народнага паэта БССР Пятра Усцінавіча Броўкі (Пятруся Броўкі)» правесці адкрыццё хаты-музея на радзіме паэта ў в. Пуцілкавічы Ушачкага раёна. Адрэз культуры лічыць, што было б мэтазгодна адкрыць хату-музей падчас рэспубліканскага свята паэзіі напярэдадні святкавання 80-годдзя з дня нараджэння П. Броўкі.

Пятрусь Броўка быў старшынёй праўлення СП БССР, галоўным рэдактарам Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, абіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і БССР, членам ЦК КП Беларусі, сакратаром праўлення СП СССР. З'яўляўся акадэмікам АН Беларускай ССР. У 1962 годзе Пятрусю Броўку было прысвоена званне народнага паэта БССР, у 1972-м Героя Сацыялістычнай Працы, у 1975-м заслужанага дзеяча навукі Беларускай ССР.

Крыху болей як праз тры гады — 120 гадоў з дня нараджэння выдатнага беларускага пісьменніка. Імя паэта носіць Велікадолецкая сярэдняя школа. Ёсць вуліцы Пятруся Броўкі ў Мінску, Віцебску, Гомелі, Полацку, Ушачах, Лепелі. Можа быць, варта, папярэдне ўсе абмеркаваўшы і ўзважыўшы, працягнуць работу па мемарыялізацыі жыцця і творчасці Пятруся Броўкі?.. Ініцыятывы, згодна «законам» юбілеялогіі (гісторык, крэатывацэнт Віталь Скалабан сцвярджаў, што ёсць такая навуковая дысцыпліна!), прымяоцца ад творчых арганізацый, мясцовых улад, грамадскіх шукальнікаў гістарычнай памяці...

**Мікола БЕРЛЕЖ,
Вячаслаў СЕЛЯМЕНЕЎ**

Ні з чым не параўнальная прырода

Да 150-годдзя з дня нараджэння вядомага беларускага і расійскага мастака, таленавітага пейзажыста Вітольда Бялыніцкага-Бірулі Нацыянальны мастацкі музей падрыхтаваў персанальную выстаўку яго твораў, якая будзе доўжыцца да 10 красавіка ў залах новага (выставачнага) корпуса. Мастак пакінуў багатую спадчыну: каля 2000 яго жывапісных палотнаў, эцюдаў і эскізаў знаходзіцца ў шматлікіх музеях і прыватных зборах свету, аднак самая вялікая калекцыя — больш за 460 эцюдаў і завершаных карцін асноўнага фонду і больш за 160 навукова-дапаможнікаў — захоўваецца ў Нацыянальным мастацкім.

Няхай і са спазненнем, але хочацца сказаць некалькі слоў пра выставачны корпус НММ — новую пляцоўку сталіцы. Установа ў канцы мінулага года прэзентавала два рэканструяваныя корпусы — па адрасах Карла Маркса, 24 і Кірава, 25. Разам з галоўнымі будынкамі па вуліцы Леніна яны літаральна акрэсліваюць будучы музейны квартал. Ідэя стварыць такі праект з'явілася ў кіраўніцтва Нацыянальнага мастацкага шмат гадоў таму.

«Квітнеючы сад», 1907 г.

У корпусе на Кірава размяшчаюцца майстэрні рэстаўратараў, фондасховішчы і навуковая бібліятэка музея, а пляцоўка на Карла Маркса цалкам выставачная і ўжо некалькі месяцаў адкрыта для публікі. На першым паверсе знаходзіцца крама, якую перамацілі з галоўнага корпуса ў абноўленым выглядзе (тут можна знайсці альбомы беларускіх класікаў і сучасных твораў, выданні па тэорыі мастацтва, а таксама сувеніры з выявамі знакамітых і не вельмі твораў), на другім размясцілі кабінеты навуковых супрацоўнікаў музея, відэазалу і творчую студыю, якую ў далейшым плануець выкарыстоўваць для інклюзіўнай работы з дзецьмі і дарослымі. Трэці і чацвёрты паверхі прызначаны для часовых экспазіцый.

Першымі праектамі, якія былі прадстаўлены ў гэтых сценах, сталі «Рух зямлі» і «Выратаваны мастацкі каштоўнасці». Цяпер жа тут прадстаўлены тры грунтоўныя экспазіцыі — «Анатоль Анікейчык. Агонь душы і сэрца жар», «Ад партрэта да шаржа», прывесчаная творчасці мастака Міхаіла Лісоўскага, і праект да юбілейнай даты Вітольда Бялыніцкага-Бірулі. Пра першыя дзве аб'екты расказаць у наступных нумарах, пра трэцюю паразважаем цяпер.

А зрабіць гэта складана. Што новага і арыгінальнага можна сказаць пра выдатнага майстра, чья творчасць дэталёва вывучана папярэднікамі? Якімі словамі можна суправаджаць настолькі грунтоўнае выстаўку ў Нацыянальным мастацкім? Тут справа хіба толькі ва ўражаннях, якія дае блізкае знаёмства як са знакамітым, так і не вельмі вядомымі пейзажамі мастака.

«У аснове таленту пейзажыста заўсёды ляжыць шчырая любоў да прыроды. Зразумець, адчуць прыроду, здолець падслухаць яе гаворку не ўсім дадзена. Усё сваё жыццё я шмат працаваў, вучыўся, назіраў і прыслухоўваўся да маўчання і гаворкі прыроды», — так творца выказаў сваё стаўленне да пейзажа, свайго любімага жанру, у мемуарах «З запісак мастака», надрукаваных пасля смерці аўтара ў 1958 годзе. Вітольд Каэтанавіч валодаў незвычайным майстэрствам перадаваць прыгажосць самых разнастайных станаў прыроды. Большасць угадвае яго работы па выявах светлай вясны, празрыстага лета, аднак на выстаўцы дэманструюцца карціны, якія паказваюць, напрыклад, яркае і змрок восені («Унылая пора, очей очарованьне», 1936; «Горкі. Любімая аляя Ільіча», 1945; «Паўдняя паліўная восені», 1951;

«Лес задрамаў», 1950). Аднак і яны вызначаюцца светлымі адценнямі і прыглушанымі колерамі. Сярод работ, якія таксама паказваюць характэрнае пахмурнасці, — «Вечар» (1904), «Каля млына» (1910), «Пачатак вясны» (1905), «Пахмурны дзень» (1892), «Паморская вёска Закамар'е» (1933), «Вёска старых памораў. Запаляр'е» (1933)...

Як адзначаюць даследчыкі, у тым ліку і арганізатары выстаўкі, вясна, мабыць, часцей за ўсё знаходзіць адлюстраванне ў яго творах: менавіта гэтую пару года адрознівае багацце дзіўных станаў прыроды, якія хутка змяняюць адзін аднаго. І ўсе яе этапы адлюстраваны Вітольдам Бялыніцкім-Бірулем — больш як 200 палотнаў. На выстаўцы можна ўбачыць такія жыццесцвярдзальныя і поўныя радасці і надзеі творы, як «Вясна ідзе» (1913), «Сакавіцкае змярканне» (1903), «Квітнеючы сад» (1907), «Хуткая рэчка» (1908), «Пачатак вясны» (1905), «Дні юнага мая» (1950).

Вітольд Бялыніцкі-Біруля — майстар так званага чыстага пейзажа, аднак у яго краўдывы заўсёды адчуваецца прысутнасць чалавека, прасочваюцца рысы народнага разумення прыроды, народнага стаўлення да яе. Між тым Вітольд Каэтанавіч быў адным з тых мастакоў, дзейнасць якіх непасрэдна звязвала малады савецкі жывапіс са спадчынай рускага рэалістычнага мастацтва XIX стагоддзя. Ён не адасабляўся ад яркіх падзей таго часу, з'яўляючыся актыўным удзельнікам будаўніцтва новай мастацкай культуры. Так, у 1924 годзе творца падшоў да распрацоўкі тэмы, да якой потым неаднаразова вяртаўся ў 1940-х: ленінскія мясціны (на выстаўцы мы бачым, напрыклад, алеі парку, дзе гуляў Уладзімір Ільіч). А ў 1920—1930-я мастак здзейсніў творчыя паездкі ў саўгас «Гігант» (Растоўская вобласць), на «Азоў-сталь», у Запаляр'е, наваколлі Архангельска. Вынік — вялікая колькасць карцін і эцюдаў, некаторыя з якіх можна ўбачыць на выстаўцы ў НММ. Асаблівай увагі заслугоўваюць некалькі эцюдаў з краўдываі Архангельскай вобласці, якія датуюцца 1944 годам. Галоўнае месца ў іх займае неба, такое звычайнае, пазнавальнае і кожны раз асаблівае, непаўторнае.

Мастак вельмі любіў у прыродзе пераходныя станы: калі на календары яшчэ зіма, але ўгадваецца вясна, калі сонца асвятляе зямлю, але адчуваецца подых ночы. Ён прыкмячаў самыя тонкія адценні ў зменах прыроды ў розныя моманты дня ці паравіны года і пранікліва адлюстроўваў усё іх багацце, усю складанасць. І, трэба сказаць, стваральнікі экспазіцыі зрабілі шмат для таго, каб гэтая пераходнасць адчувалася гледачамі. Колер фарбаў, тэматыка, настрой кожнай работы — усё гэта ўважліва адсочвалася куратарамі выстаўкі. Безумоўна, вельмі дарэчы ў экспазіцыі адзіны партрэт — выява палювінчага Вітольда Бялыніцкага-Бірулі (канец 1910-х — 1921). Карціна належыць пэндзлю Мікалая Багданава-Бельскага, рускага мастака-перасоўніка, акадэміка жывапісу. Самастойна або з сябрамі, дома або ў іншых рэгіёнах Вітольд Каэтанавіч рэгулярна адпраўляўся ў лес са стрэльбай. Міжволі задумваецца аб тым, наколькі часта ў яго творчасці сустракаюцца жывёлы ці птушкі... На выстаўцы гэта адзіны твор — «На таку» (1940-я).

Мастак ніколі не вызначаўся разнастайнасцю тэм і матываў, аднак акрамя любімых пейзажаў часам звяртаўся да нацюрморту. Так, у экспазіцыі ёсць «Нацюрморт з цыкламенамі» (1940-я) і «Нацюрморт з пярэнай» (1940-я). Абедзве работы чапляюцца выбарам колераў

«Возера ноччу. Вогнішча», 1930-я гг.

«Рыбацкі пасёлак. Запаляр'е», 1933 г.

(даволі насычаны жоўты і ўмерана ружовы) і самімі адлюстраванымі аб'ектамі, якія вельмі незвычайна выглядаюць у кантэпцыі выстаўкі.

Дарэчы, звяртае на сябе ўвагу і «Пейзаж з капліцай» (1910-я), кампазіцыйна даволі падобны да знакамітага «Зімовага сну» (1911), за які мастак атрымаў бронзавы медаль на Міжнароднай выстаўцы ў Барселоне. Выразныя сродкі абедзвюх карцін лакалічныя, структурна яны складаюцца толькі з некалькіх плоскасцей і нешматлікіх ліній. Цэнтральнае месца ў гэтых творах адведзена храму на фоне неба. І там, і тут усё нібы патанае ў марыве надыходзячага вечара... Мазок жа крыху розніцца: у выпадку з прызнаным шэдэўрам ён амаль нябачны. Галоўнае ж адрозненне — адсутнасца на менш знакамітым пейзажы адзінокага паўмесяца, з-за чаго ён выглядае меней ціхым і чароўным.

«Горкі Ленінскія. Верхняя сажалка», 1946 г.

Гісторыкі мастацтва падлічылі, што з 85 гадоў жыцця творца пражыў у Расіі больш за сем дзесяцігоддзяў і толькі каля дзясяці гадоў — на беларускай зямлі. Жыў у Кіеве (наведваў заняткі ў Малявальнай школе Мікалая Мурашкі), Маскве і Цвярской губерні, дзе пабудоваў знакамітую дачу «Чайка». Пахаваны ж на Новадзвячочых могілках... Аднак менавіта малая радзіма паўплывала на яго светаадчуванне. «Я — беларус, — казаў Вітольд Каэтанавіч. — Я нарадзіўся ў маёнтку каля Бялынічаў, на Магілёўшчыне. Там прайшлі мае дзіцячыя гады. Бацька быў арандатарам, служыў у Дняпроўскім параходстве. Выпраўляючыся ў рэйсы па Дняпры, Прыпяці, Сожы, часта браў мяне з сабой, што было найвялікшым шчасцем і радасцю, бо якраз тады, у тых паездках, я адкрыў ні з чым не параўнальную прыроду роднай Беларусі...» У 1944 годзе Бялыніцкаму-Бірулю было прысвоена званне народнага мастака БССР, а ў 1947 годзе — ганаровага акадэміка Акадэміі навук БССР. Афійныя візіт мастака на радзіму адбыўся ў тым жа 1947-м: «Я не быў больш за сорак гадоў у Беларусі. Але ніколі не забываў яе лясы, рэкі, азёры, бясконца родныя і блізкія майму сэрцу», — успамінаў Вітольд Каэтанавіч. Мастак амаль месяц працаваў у наваколлі Мінска, стварыўшы некалькі дзясяткаў эцюдаў, якія потым былі перапрацаваны ў цыкл карцін пра Беларусь. На выстаўцы ж у Мастацкім музеі экспануецца эцюд «Мінскія акаліцы. Белая дача. Яблыня ў квецні. Беларусь» (1947), вельмі ціплы і шчыры.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Выправіліся ў далёкі КОТмас

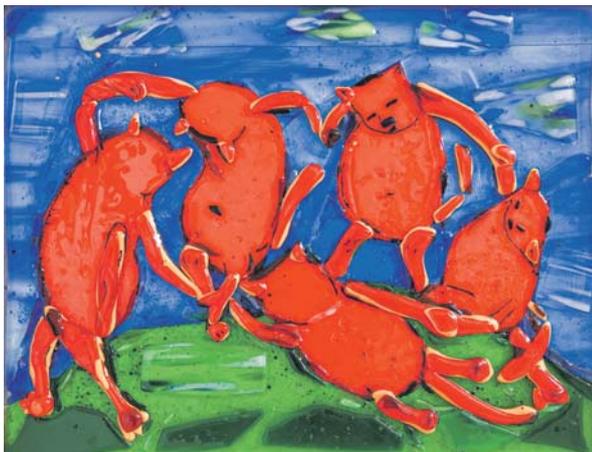
Агаліўшы пажоўккую сухую траву і сумныя прагаліны чорнай зямлі, растаў апошні снег. Вызвалена ад цяжару глеба, адчувальна прасядаючы пад падэшвай, адказвае на крокі прыемным глухім водгукам. Птушкі — верныя прадвеснікі адлігі — яшчэ напярэдадні пацяплення распачалі свае зацяжныя рэпетыцыі, зліўшыся ў поліфанічным хоры. Абудзіліся ад спячкі і браты нашы меншыя (нашмат меншыя) — адсуюць з куткоў, адтулін павысоўвалі кароценькія насы павучкі, шашалі, іншая драбяза...

Натуральна, прыход цяпла не мог не адбіцца і на жыцці пушыстых прадстаўнікоў жывёльнага свету. Калі жыццёвы ўклад хатніх гадаванцаў ад перамены надвор'я змяніўся не вельмі, то ў бытаванні дзікіх звяроў вясна, вядома, унесла карэктывы. Напрыклад, тыя ж дваровыя каты, якіх шмат на нашых вуліцах, пакінулі свае «норы», каб дружна сустрэць цёплую пару. Вуліцы, адгукваючыся шчодрым рэхам, падтрымалі іх гартанныя спевы. І калі птушкі вызвоньваюць класіку, то музыка гэтых выканаўцаў — джаз!

Такога ж меркавання, відавочна, прытрымліваліся і супрацоўнікі Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў, калі некалькі гадоў назад працавалі над канцэпцыйнай новага выставачнага праекта. Стаўшы пераёмніцай даўніх «Сакавіцкіх каткоў», чыя гісторыя ўзыходзіць ажно да 2004 года, выстаўка «Джаз! Каты! Вясна!» сама паспела ператварыцца ў добрую традыцыю і палюбіцца мінчанам. Адкрыццё сёлетняй экспазіцыі, згодна з усталяваным звычаем, адбылося на самым пачатку вясны — 3 сакавіка.

Канцэпцыя штогадовай выстаўкі надзвычай простая. Яна аб'ядноўвае творы, дзе яўна або не зусім фігуруюць каты ды коткі — хатнія млекакормячыя драпежнікі. Прытым да разгляду прымаюцца самыя розныя работы, не зважаючы ні на прафесійнасць выканання, ні на тэхніку, ні нават на відавочна прыналежнасць (экспануюцца як творы выяўленчага мастацтва, так і дэкаратыўна-прыкладнога). Якім чынам падысці да тэмы, аўтар вырашае сам, абмежаванняў не існуе.

ры можна сустрэць і творы абстрактныя (плямы і лініі, у сілуэтах якіх ледзь пазнаюцца каціныя, ды і тое — калі

Фюзіж «Танец Матывыса» (з калекцыі «Катавасія»).

задацца такой мэтай), і фігуратыўныя палотны, дзе «віноўнікаў урачыстасці» яшчэ паспрабуй адшукай, і шматлікія канцэптуальныя работы... Тым цікавей! Бо кожны наступны твор становіцца для глядачоў свайго роду рэбусам, які цікава разгадваць. Гэтая асаблівасць не дасць засумавачь падчас прагляду нават самым раўнадушным алергікам.

Разглядаць жа тут, паверце, ёсць што. Сёлета, напрыклад, па словах супрацоўнікаў НЦСМ, у музейную ўстаноўку было пададзена больш ад 100 заявак з просьбамі аб удзеле ў праекце. Выставачыя плошчы другога паверха галерэі па адрасе Нямкасавы, 3 (а гэта, між іншым, восьм залі) цалкам адведзены пад размяшчэнне

здагадацца, культура за сваю гісторыю назапасіла бясконцую колькасць. Таму даўно ўжо з'явіліся і профільныя галерэі...

Думаецца, для вас не стане адкрыццём той факт, што каты з'яўляюцца героямі многіх агульнапрызнаных шэдэўраў, былі ўлюбёнымі жывёламі для некаторых легендарных аўтараў, а першыя спробы іх выяўлення датуюцца глыбокай старажытнасцю. Дзякуючы інтэрнэту, эпоха, у якой жывём мы, па праве можа лічыцца

Эліна Шаўкунова (9 гадоў) «КОТМАС», 2022 г.

Малодшаму з удзельнікаў выстаўкі 4 гады. Зрэшты, шырока прадстаўлена і падлеткавае бачанне. Светлая зала, першая на маршруце, з парога сустракае наведвальнікаў буйнафарбаванымі (ажно ў вачах мігціць). Найчасцей пастаўленую перад імі задачу маленькія аўтары вырашаюць літаральна, але ў дадзеным выпадку галоўнае, бяспрэчна, стыль.

Папулярным сярод усіх аўтараў прыёмам чамусьці зрабілася гульня з каранем «кот» у назвах работ. Напрыклад, у той жа «дзіцячай» зале ёсць карціна дзевяцігадовай Эліны Шаўкуновай, падпісаная «КОТ-МАС». На ёй каты ў спецыяльных шлемах, сядлаючы ракеты,

ўражае асабліва. Неверагоднае колеравае спалучэнне добра стасуецца з геаметрычным, у чымсьці арнаментальным (карціны складзены з мноства дробных элементаў) стылем мастака. Проста цудоўны кот!

Вандруючы па выстаўцы «Джаз! Каты! Вясна!», пастаянна адчуваеш на сабе нечыя хітрыя позіркi. За табою быццам увесь час хехта назірае. А рэч у тым, што гэтымі днямі, аkurat да выстаўкі, сцены ў калідорах і залах другога паверха НЦСМ аздоблены малюнкамі... З выявамі каго б вы думалі? Каткоў, вядома, кагэ б вы яшчэ! І яны тут літаральна паўсуюць: дзе пузам разетку прыкрые, дзе ляжыва лапай пакажа шлях, а дзе толькі

Джон Джагер «Стары кот» (з калекцыі «Катавасія»).

Фота Мікіты Шчарбакоў.

эпохай росквіту цікавасці да мурлык. Нездарма заўзятыя кашатнікі па ўсім свеце збіраюць такія творы. Адзін з найбагацейшых, калі верыць рэкламцы, збораў «кацінага» мастацтва знаходзіцца менавіта ў Беларусі.

«Катавасія» — агромністая калекцыя твораў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, прадметаў быту, дызайну і інтэр'ера, прысвечаных катом. Разам з тым гэта і назва сталічнай арт-галерэі, дзе ўся тая прыгажосць беражліва захоўваецца і экспануецца. Адміністратары галерэі настолькі ўпэўнены ў сабе, што нават аб'яцуюць прэмію ў «5000 рублёў таму, хто пакажа на больш значны аб'ект падобнага роду ў свеце»... Дык аб чым гэта мы? Дзве залы экспазіцыі «Джаз! Каты! Вясна!» амаль цалкам аддадзены ў распараджэнне «Катавасія».

Тут вы знойдзеце і скульптуры каткоў (як бронзавыя, так і драўляныя), і габелены з выявамі антрапаморфных жывёлін, і калекцыю неверагодна папулярных у свой час гумарыстычных паштовак нью-ёркскага выдаўца Альфрэда Майнцара «Апанутыя кошкі», і, само сабой, разнастайныя вееры, качалкі, шчоткі, сальніцы, парасоны ды шмат чаго яшчэ... Усё гэта лішні раз прымусіць задумацца, у якім усё ж такі дзіўным свеце мы з вамі жывём. Трэба заўважыць, «Катавасія» карыстаецца асаблівым пошптам.

Што да астатніх залаў, то яны не адстаюць... У асобным памяшканні прадстаўлена дзіцячае мастацтва. Узроставы цэнз, па даўняй традыцыі, адсутнічае.

даследуюць міжпланетную прастору, а амаль ва ўсіх касмічных цел — вушкі. Такія творы, хутчэй за ўсё, нараджаюцца менавіта ад слоў, у спробе іх візуалізаваць. Сярод іншых прыкладаў — работы «КАМІП-кот» і «ТрыКатаЖ» ад дарослых аўтараў. Галоўны герой першай закаваны ў шклянны слоік, персанажы другой — вынік неакуратнай вязкі.

Апроч іншых, у экспазіцыі прадстаўлены і творы з фондаў Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў. Так, у адным з памяшканняў экспануюцца надзвычай цікавыя работы надзіміра Правідохіна, Сяргея Баянкі і іншых вядомых айчынных аўтараў. Карціна Правідохіна з вычарпальнай назвай «Проста кот» 1992 года

вачамі блісне. Зрэшты, усё гэта вельмі замілоўвае. Каты становяць вашымі спадарожнікамі на час прагляду.

Не дадучы яны прайсці і міма хоць колькі-небудзь прыкметных твораў у экспазіцыі. Тут асобна вылучым некаторыя работы, пра якія яшчэ не паспелі згадаць. Дзве вязаныя карціны Надзеі Рэўтовіч, зробленыя ўручную ў тэхніцы інтэрсіі, наўрад ці пакінуць вас раўнадушнымі. Аднак асабліва моцнае ўражанне дорыць буйнафармацатнае платно Вікторыі Ільіной «Поле» 2004 года. На ім — звычайнае (ды не зусім) поле з валочкамі і мятлікамі. Але шукаць каткоў бессэнсоўна. Бо тут не каты, як пазней разумееш, а коцікі!

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

Вікторыя Ільіна «Поле», 2004 г.

Трэба сказаць, многія ўдзельнікі гэтым актыўна карыстаюцца. У выставачнай прасто-

твораў. Тут варта было б зрабіць невялічкае адступленне... Выяў каткоў, як вы можаце

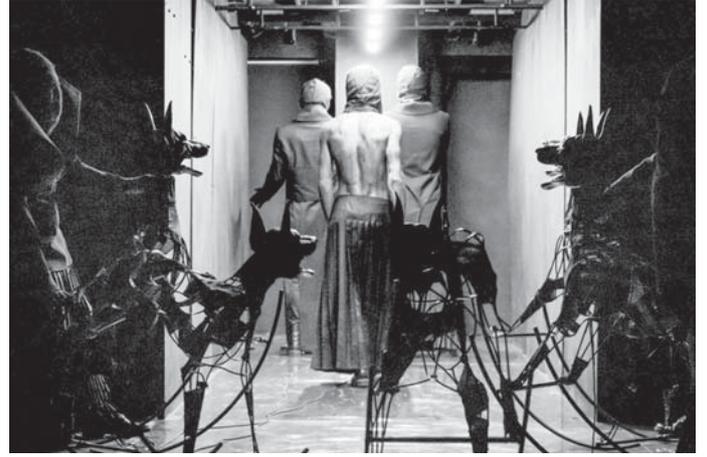
Колер яднання

Прэм'ера спектакля «Пачупкі» на сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі адбылася месяц таму, аднак размовы пра яе не прыпыняюцца. Спектакль-роздум на тэму нараджэння дзіцяці стваральнікі назвалі працягам гісторыі спектакля «Шлюб з ветрам» і другім крокам акунання аўтараў — рэжысёра Яўгена Карняга, кампазітара Кацярыны Аверкавай — і ўсёй трупы ў беларускую культуру. Сюжэтна два творы ніяк не звязаны, іх аб'ядноўваюць толькі народныя песні.

У пастаноўцы галоўнае — беларускі фальклор, гук і работа ўяўлення (апошнія не можа не напужаць). Жанр вызначаны як «песня ў адной дзеі», а галоўным выяўленчым сродкам выступае менавіта гук. «Спектакль — гэта фантазія на тэму зараджэння душы, цела, якія будуць дэманстравацца праз абрады, песні і адносіны да дзіцяці ў беларускай міфалогіі», — адзначае рэжысёр напярэдадні прэм'еры. Жыццё чалавека (падкрэсліваюць стваральнікі) вызначаюць тры ключавыя этапы: дзень нараджэння, шлюб і смерць. На гэтых катэгорыях і будзеца ўсё дзеянне. У пастаноўцы адсутнічае сюжэт: колькі песень, столькі і невялічкіх гісторый-пачуццяў, гісторый-уражанняў.

Чабатар і Уладзіслаў Віленчыц. Але глядач іх не бачыць — падчас дзеі твары літаральна захуваны ў цёмную тканіну, а целы схаваны пад чорнымі касцюмамі (акрамя выканаўцы абстрактнай мужчынскай ролі). Толькі ў канцы спектакля персанажы скідаюць маскі і паўстаюць перад залай — задумленыя, суровыя і строгія.

Пасля знаёмства з афішай з'яўляецца падманлівая думка аб тым, што дэкарацыі да спектакля будуць вельмі светлыя: з выкарыстаннем цёплых колераў, празрыстыя і нават непрыкметныя. Тут адразу ж успомніўся творчы пачырк Яўгена Карняга, да якога нельга прымяніць эпітэт «прадказальны». «Чорны колер аб'ядноўвае. Спачатку была цэпра,

Складаюцца яны са смеццевых пакетаў (якія, між іншым, нібыта дыхаюць), чорных кніг (яны не распадаюцца на старонкі нават пра спецыяльным скідванні з паліц), страшэнных сабак-качалак, металічных калысак, чорных бінтоў... Надзвычай складана прадбачыць, якім прадметам заікавацца персанажы ў наступны момант. Тое, што адбываецца на сцэне, немагчыма апісаць структурна — хіба толькі песні не даюць заблукіць на тых ці іншых зразумелых і не вельмі сцяжынках. Увогуле ж, ніякая логіка тут не дапаможа: твор перапоўнены сімваламі і метафарами пра жыццё і нябыт.

Складаныя самі ідэі спектакля, ды і ці можна іх неяк вылучыць? Бясспрэчна, твор разлічаны на глядача з багатым уяўленнем і абвостраным адчуваннем паэзіі прадкаў.

— Люляй-люляй, мой сыночак,
Хто це будзе калыхаці?
— Будзе веець буйны вецер,
То той мяне накалыша.
— Люляй-люляй, мой сыночак,
Хто це будзе есці даці?
— Будзе ляцець да пчолаўка.
Прыйся яна мне мёду.
— Люляй-люляй, мой сыночак,
Хто це будзе піць даваці?
— Будзе ісці дробны дожджык,
То той жа мяне напоіць.

Ці:

Няхай кату ўсё ліха,
Ты, Іване, спі ціха.
Не хадзі, кот, па хаце,
Не будзі майго дзіцяці.

І напаследак: што такое загадкавыя «пачупкі»? Узнікаюць пэўныя асацыяцыі, думкі і здагадкі, аднак упэўненасці няма нават пасля завяршэння спектакля, дзе гэтае слова гучыць:

Я ж вас раджала ў уміраля,
Я ж цёмнай ночкі не даспала,
З пачупак ножак не вынімала.

Тлумачаць самі стваральнікі, бо не ў кожным слоўніку можна знайсці значэнне гэтага слова: пачопка — вярочына з пятлёй, з дапамогай якой калыхалі падвешаную пад столлю калыску-зыхку, звычайна нагой. Пачупкі/пачопкі/пачопкі бываюць атласныя і шаўковыя. Звяртаем увагу, бо не заўважыць гэтыя радкі, не пачуць тое ці іншае слова падчас дзеі вельмі лёгка. Ужо хочацца ўглядацца ў тое, што адбываецца на сцэне, супастаўляць дзеянне з гучам, а словы беларускіх народных песень, дарэчы, бывае складана зразумець не толькі ў суправаджэнні электроннай музыкі і не толькі беларусам, якія чуюць родную мову даволі рэдка.

Яўгенія ШЫЦЬКА
Фота з сайта РТБД

Між тым у творы няма галоўных і другарадных персанажоў — усе актёры абязлічаны. Ролі выканалі заслужаныя артысты Галіна Чарнабаева і Людміла Сідаркевіч, Арцём Курэнь, Ганна Семяняка, Марына Здаранкова, Максім Брагінец, Вераніка Буслаева, Дзмітрый Давідовіч, Сяргей Арцёмніка, Аляксандр Ніканенка, Мікіта

з цемры нарадзіўся сусвет. Зразумела, ад гэтага мы і будзем разглядаць нараджэнне чалавека і душы», — так анансавалі аўтары адно з ключавых рашэнняў спектакля. Дарэчы, мастаком пастаноўкі выступіла Таццяна Нерсісян.

Дэкарацыі спектакля ўражваюць, хоць спачатку і выклікаюць неўразуменне.

Знаходкі ў залатой табакерцы

Так складалася (і гэта цудоўна!), што ў кожным абласным цэнтры краіны ёсць лялечны тэатр. У Віцебску — самы малады: Беларускаму тэатру «Лялька» — крыху болей за 35 гадоў. Яго майстэрства адзначана мноствам узнагарод на айчынных і міжнародных фестывалях. А ў 2021 годзе ўстаноўва культуры атрымала Нацыянальную тэатральную прэмію.

Спектакль «Лялькі Ціма Талера, або Прададзены смех» быў узнагароджаны ў намінацыях «Найлепшы спектакль тэатра лялек» і «Найлепшы спектакль для дзяцей і юнацтва». А пастаноўшчыка Міхася Клімчука адзначылі яшчэ і за «Найлепшую работу рэжысёра ў тэатры лялек». Сцэнаграфію, лялькі і касцюмы для актэраў распрацаваў мастак-канструктар Дзмітрый Гаралевіч. Між тым самай яркай і самабытнай яго работай і візіткай 2021 года стала пастаноўка «Ох і залатая табакерка» (рэжысёр Віктар Клімчук), пра якую і пойдзе размова.

«Ох і залатая табакерка» мае нязменны поспех з лютага 2021 года. Аднак аповет пра стварэнне пастаноўкі варта пачаць з гутаркі пра той час. Зімой таго года хварэла на ковід большай палова трупы тэатра «Лялька». Сумны настрой апанаваў калектыв. Тады ж у кіраўніка літаратурна-драматычнай часткі тэатра Людмілы Сіманёнак і рэжысёра Віктара Клімчука ўзнікла жаданне стварыць нешта лёгкае і вясёлае. Людміла Сіманёнак вырашыла напісаць сцэнарый паводле народных беларускіх казак (чароўныя гісторыі з задавальненнем слухае яе сын), а за аснову ўзяла твор «Ох і залатая табакерка», якую дапоўніла цікавымі знаходкамі з іншых цудоўных гісторый.

Калі казкі пра Ямелю і залатыя пярэсцёнак па сюжэце блізкія, то Ох у залатой табакерцы ёсць толькі ў беларускай. Гісторыі пра царпівіцаў і разважлівасць нашага народа вельмі вядомыя. У іх гаворка ідзе пра тое,

што мы будзем вохкаць, царпець і цягнуць цяжкую долю далей. І марым, каб само адпала... А як было б цудоўна, каб гэтыя вохі ды ахі нешта маглі змяніць! Вось было б казачна! Такім чынам, Віктар Клімчук вырашыў стварыць нешта нахштальт «Чароўнага пярэсцёна» ці «Ямелева шчасця» і адначасова непадобнае да іншых спектакляў і звярнуўся да стылю баглечных сюжэтаў.

З далучэннем да працы мастака-канструктара Дзмітрыя Гаралевіча ідэя пачала вымалёўвацца. Яму дапамагі творцы Валерыя Бабіч і Вячаслаў Шайнураў. Без дасканалага ведання гісторыі нацыянальнага лялечнага тэатра і ўвогуле беларускага фальклору тут было б абсысці. Дзмітрый Гаралевіч паставіў мэту паказаць не сумны вобраз галоўнага героя, які сядзіць і чакае з неба падарунка. Янка — прыгожы, добры і вясёлы юнак, ён ні змяя, ні цара, ні прынцэсы не баіцца.

Мастак-мэдальер Ларыса Філімоненка распрацавала прывабныя касцюмы. Галоўнаму герою (Дзяніс Кальняў)

пашылі нацыянальны строй беларускага шляхціца XVIII стагоддзя: на вышываную рунамі кашулю надзелі кантуш з узорами, падпэразалі стыльнымі слупчымі поясам, ад гэтага дадалі чырвоны капылюш. Музыкаў-апаўдальнікаў — Юрыя Франкова і Алега Рыхтэра — апранулі ў традыцыйны мужчынскія строі (падпэразаныя ўзорнымі паясамі кашулі і тканыя штаны). А жанчын — Дар'ю Зіміцкую і Аляксандру Бурдзілоўскую — у традыцыйныя касцюмы мяшчанка: клятчасты андарак, узорны кабат, сарочка-вышыванка і святочны белы фартух з арнамантам.

Дэкарацыі пастаноўкі маюць нацыянальны матывы XVII—XVIII стагоддзяў. Можна ўявіць, што менавіта такой была баглейка братаў-езуітаў на прыстанку гандлёвага шляху з вараг у грэкі на беразе Дзвіны. Здаецца, з тагаснага кірмашу на перасоўныя часткі пастановачных стэндаў трапілі драўляныя птушакі, конікі, коцікі-муркоцікі і лялькі. У глядача не ўзнікае сумневу ў старадаўнасці каларовых дэкарацыяў: дрэва, салама, грубыя тканыя поспідкі з рунымі арнамантамі, тэкстыльнымі стужкі — усё стварае аўтэнтчныя антураж. Аб гэтым клапацілася мастак-дэкаратар Кацярына Герасімовіч.

Скульптар Лілія Наўроўца і бутафор Таццяна Майсея накладала вызначалі стыль лялек. Так, прынцэса мае строй вільможнай паненкі XVIII стагоддзя, а кароль, здаецца, падобны да Хрыстафора Радзівіла. Толькі роставы касцюм Цмока выглядае з нацыянальнага каларыту. Пераважаюць у пастаноўцы калядныя матывы, і на самым ганаровым месцы баглечнага стэнда зьяе Віфлеемская драўляная зорка. Прысутнічаюць у п'есе і традыцыйныя калаўрот са стужкамі (абавязковыя атрыбут гуканя вясны на Масленіцу), і купальская папарацка-кветка. Іншыя ж цікавосткі спектакля раім паглядзець на свае вочы. Сачыце за афішай «Лялькі»!

Жанна ІВАНОВА
Фота з сайта тэатра «Лялька»

Праграма мерапрыемстваў Саюза пісьменнікаў Беларусі на XXIX Мінскай міжнароднай выстаўцы-кірмашы 23—27 сакавіка 2022 г.

Цэнтральны стэнд

24 сакавіка

11:00—11:30 — Віктар Кажура. Праграма «А свет загадкавы і дзівосны...» па кнізе «3 легенды і міфаў. Герой беларускай міфалогіі» (выдавецтва «Народная асвета», 2021 год).

16:00—16:45 — прэзентацыя кнігі Віктара Іванчыкава «Без права на забвение», «Памятник мужеству и скорби».

25 сакавіка

15:00—15:45 — Алена Стэльмах. Прэзентацыя літаратурна-патрыятычнага праекта «Бачу Беларусь такой» па кнізе «Навасады» з серыі «Малая Радзіма. Дзяржынскі раён» (выдавецтва «Чагыры чвэрці», 2021 год).

15:45—16:30 — Эдуард Ханок. Прэзентацыя кнігі «То ли еще было. Конец истории».

Стэнд СПБ

23 сакавіка

12:30—13:00 — творчая сустрэча з Надзеяй Драбышэўскай, членам СПБ (г. Масква).

13:00—14:00 — творчая сустрэча з пісьменніцай і спявачкай Таццянай Агронскай.

14:00—14:40 — творчая сустрэча з паэтам, заслужаным артыстам Беларусі Андрэем Душачкіным.

14:40—15:20 — творчая сустрэча з празаікам, пэатэсай і публіцыстам Наталляй Саветнай.

15:20—16:00 — творчая сустрэча з пэатэсай і публіцыстам Вольгай Норынай (Паўлючанка).

11:00—19:00 — аўтограф-сесія пісьменнікаў Андрэя Душачкіна, Наталлі Саветнай,

Тамары Кавальчук, Яўгена Крыжаноскага, Міхася Пазнякова, Ірыны Токаравай, Уладзіміра Мазго, Вольгі Норынай.

24 сакавіка

10:30—11:00 — прэзентацыя кнігі для дзяцей пісьменніка Уладзіміра Мазго «Хутка стану чэмпіёнам».

11:00—11:30 — прэзентацыя кнігі пісьменніка Міколы Чарняўскага «Вяселле ў Налібоках».

11:30—12:00 — творчая сустрэча з пэатэсай і празаікам Ірынай Тулуपाвай.

12:00—13:00 — «Няма даражэйшых святых». Году гістарычнай памяці прысвячаецца. Песні на вершы беларускіх паэтаў у выкананні Віктара Мяцельскага і Людмілы Воранавай.

13:00—13:30 — прэзентацыя кнігі для дзяцей пісьменніка Міхася Пазнякова «Канцэрт» і «Сыноч».

13:30—14:30 — правядзенне інтэрактыўнай аўтограф-сесіі Сяргея Клімковіча. Кніга «Приколы из школы» (выдавецтва «Книжный Дом», 2021 год).

14:30—15:00 — прэзентацыя кнігі пісьменніцы Анастасіі Кузьмічовай.

14:30—15:30 — прэзентацыя кнігі пісьменніцы Святланы Бахновай.

15:30—16:00 — прэзентацыя кнігі для дзяцей пісьменніцы Ірыны Карнаухавай «Байкальский друг» і «Колочные истории».

16:00—17:00 — Кастусь Цыбульскі. Музычна-пэагтычная імпрэза «Я застаюся тут».

11:00—19:00 — аўтограф-сесія пісьменнікаў Уладзіміра Мазго, Міколы Чарняўскага, Ірыны Тулупавай, Анастасіі Кузьмічовай, Уладзіміра Кулічэнкі, Святланы Бахновай, Людмілы Воранавай.

25 сакавіка

11:00—11:30 — «Ведай сваю гісторыю». Прэзентацыя серыі гістарычных кніг пісьменніка Валерыя Чудава.

11:30—12:00 — прэзентацыя кнігі пісьменніка Яўгена Хвалея «А на беразе тым...» і «Пяць бэзавых плэсткаў шчасця».

12:00—13:00 — «Ведай сваю гісторыю». Прэзентацыя серыі гістарычных кніг пісьменнікаў Ірыны Масляніцынай і Міколы Багадзяжа.

13:00—15:00 — літаратурна-музычная кампазіцыя «Агнём вайны апаленны лёс» (да Года гістарычнай памяці). Брэсцкае абласное аддзяленне СПБ.

15:00—15:30 — прэзентацыя кнігі пісьменніка Сяргея Трахімёнкі «Время лимитрофов» і «Принцип слабого звена».

15:30—16:00 — прэзентацыя кнігі пісьменніцы Іны Фраловай «Вясковыя вакацыі».

16:00—17:00 — прэзентацыя альманаха «Созвездие» з удзелам членаў СПБ.

11:00—19:00 — аўтограф-сесія пісьменнікаў Міколы Багадзяжа, Ірыны Масляніцынай, Яўгена Хвалея, Валерыя Чудава, Сяргея Трахімёнкі, Іны Фраловай, Анастасіі Кузьмічовай.

26 сакавіка

11:00—12:00 — «Маладыя галасы». Творчая сустрэча з паэтамі Кацярынай Роўдай, Таццянай Купрыянец, Кацярынай Стройлавай, Алесем Бараноўскім, Настассяй Каротчыкавай, Аленай Баскірскай, Максімам Кішчанкам, Янінай Босак, Арцёмам Кудакінным.

12:00—13:00 — прэзентацыя зборніка паэзіі беларускіх і расійскіх аўтараў «Две сестры: Россия — Беларусь».

13:00 — 14:00 — прэзентацыя кнігі «Недзе там, за аблакамі» народнага клуба

кампазітараў і паэтаў «Жывіца» ДУ «Мінскі абласны цэнтр народнай творчасці».

14:00—14:30 — прэзентацыя кнігі пісьменніка Уладзіміра Дануціна «Жорны лёсу», «Пад грукат колаў цягніка».

14:30—15:00 — Таццяна Дашкевіч. Літаратурна-музычная кампазіцыя.

15:00—16:00 — народны калектыў аўтарскай песні «Элегія» з праграмай «Светлае слова».

16:00—16:30 — прэзентацыя кнігі пісьменніка Аляксея Шаўцова.

16:30—17:30 — «Неўміручы подзвіг народа». Творчая сустрэча з пісьменнікам — членам Ваенна-навуковага грамадскага аб'яднання Уладзімірам Макаравым, Барысам Далгатвічам, Уладзімірам Тулінавым, Таццянай Купрыянец, Сяргеем Гамолкам.

11:00—19:00 — аўтограф-сесія пісьменнікаў Уладзіміра Макарава, Барыса Далгатвіча, Уладзіміра Тулінава, Сяргея Гамолкі, Таццяны Купрыянец, Таццяны Жылінскай, Міхася Пазнякова, Кацярыны Роўды, Кацярыны Стройлавай.

27 сакавіка

11:00—12:00 — «Радзіма мая дарагая!». Вершы паэтаў Беларусі ў выкананні студэнтаў БДУІР — артыстаў тэатра паэзіі «Рытмы сэрца».

12:00—12:30 — творчая сустрэча з пісьменнікам Анатолем Экавым.

12:30—13:00 — прэзентацыя кнігі Ларысы Антонавай «Для рая нет земли другой», Зоі Кулік «Ад Нясвіжа да Грунвальда», Таццяны Яцук «За сіню птушкай».

11:00—19:00 — аўтограф-сесія пісьменнікаў Валерыя Максімічова, Анатоля Экава, Алены Баскірскай, Уладзіміра Кулічэнкі, Андрэя Сідарэйкі, Анастасіі Кузьмічовай.

У праграме магчымы змены.

Праграма мерапрыемстваў РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» на XXIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы 23—27 сакавіка 2022 г.

Цэнтральны стэнд

23 сакавіка

15:00—15:45 — прэзентацыя кнігі Алеся Бадака «Ідэальны чытач» з удзелам аўтара.

24 сакавіка

14:00—14:45 — прэзентацыя кнігі Уладзіміра Ліхадзедава, прымеркаваная да Года гістарычнай памяці, з удзелам аўтара.

25 сакавіка

14:00—14:45 — прэзентацыя кнігі Віктара Шніпа «Васільковы мёд» і Алеся Бадака «Уладар ветру» з удзелам аўтараў. Сумесна з выдавецтвам «Мастацкая літаратура».

26 сакавіка

14:00—14:45 — прэзентацыя кнігі «Амар Хаям. Выбраныя старонкі».

27 сакавіка

11:00—12:00 — прэзентацыя кнігі Інесы Плескачэўскай «Феномен Валентина Елизарьева» з удзелам аўтара.

Дзіцячая пляцоўка

23 сакавіка

14:00—15:00 — прэзентацыя новай кнігі Кацярыны Хадасевіч-Лісавой «Сакрыты аднаго каралеўства» з удзелам аўтара. Конкурсы, гульні, касцюміраванае шоу.

15:30—16:30 — прэзентацыя кнігі Міхася Пазнякова «Канцэрт» з удзелам аўтара.

24 сакавіка

12:00—12:30 — прэзентацыя кнігі Ірыны Карнаухавай «В царстве священного Байкала» з удзелам аўтара.

14:00—14:40 — прэзентацыя кнігі Алены Стэльмах «Супоўніца Міла» з удзелам аўтара.

25 сакавіка

14:00—14:40 — прэзентацыя кнігі Іны Фраловай «Ромашки на асфальте» з удзелам аўтара.

15:00—15:40 — прэзентацыя кнігі Паўла Гушынца «Сонино детство» з удзелам аўтара.

26 сакавіка

13:20—14:00 — прэзентацыя кнігі Паўла Гушынца з удзелам аўтара.

15:00—15:40 — прэзентацыя кнігі Кацярыны Хадасевіч-Лісавой з удзелам аўтара. Конкурсы, гульні, касцюміраванае шоу.

15:40—16:20 — прэзентацыя кнігі Анатоля Мельнікава «Фотографические приложения Тимофея Пленкина» з удзелам аўтара.

27 сакавіка

11:30—12:30 — прэзентацыя кнігі Раісы Баравіковай «Прыгоды залатога сабакі Мупсі», «Казачныя аповесці пра міжпланетнага Пажарніка і іншых мамуркаў» з удзелам аўтара.

Стэнд выдавецтва

23 сакавіка

15:00—15:45 — аўтограф-сесія пісьменнікаў Кацярыны Хадасевіч-Лісавой.

15:45—16:15 — аўтограф-сесія пісьменніка Алеся Бадака.

16:30—17:30 — аўтограф-сесія пісьменніка Міхася Пазнякова.

24 сакавіка

12:45—13:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Ірыны Карнаухавай.

14:45—15:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Алены Стэльмах.

25 сакавіка

12:40—13:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Іны Фраловай.

14:00—14:40 — аўтограф-сесія пісьменніцы Кацярыны Хадасевіч-Лісавой.

14:45—15:10 — аўтограф-сесія пісьменнікаў Віктара Шніпа і Алеся Бадака.

15:40—16:30 — аўтограф-сесія пісьменніка Паўла Гушынца.

26 сакавіка

14:00—14:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Кацярыны Хадасевіч-Лісавой.

14:30—15:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Жаны Міус.

15:40—16:10 — аўтограф-сесія пісьменніка Паўла Гушынца.

15:30—16:30 — аўтограф-сесія пісьменніка Анатоля Мельнікава.

27 сакавіка

11:00—11:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Кацярыны Хадасевіч-Лісавой.

12:00—12:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Інесы Плескачэўскай і балетмайстра Валянціна Елізар'ева.

12:30—13:30 — аўтограф-сесія пісьменніцы Раісы Баравіковай.

Выязныя мерапрыемствы

23 сакавіка

12:00—13:00 — прэзентацыя кнігі Іны Фраловай з удзелам аўтара на базе Цэнтральнай бібліятэкі імя Янкі Купалы.

13:30—14:30 — прэзентацыя кнігі Паўла Гушынца з удзелам аўтара на базе Цэнтральнай бібліятэкі імя Янкі Купалы.

24 сакавіка

14:30—15:30 — прэзентацыя кнігі Міхаіла Дзеравянкі з удзелам аўтара на базе бібліятэкі № 14.

15:30—16:30 — прэзентацыя кнігі Дзмітрыя Юртаева з удзелам аўтара на базе бібліятэкі № 14.

25 сакавіка

14:30—15:30 — прэзентацыя кнігі Міхаіла Дзеравянкі з удзелам аўтара на базе бібліятэкі № 22.

15:30—16:30 — прэзентацыя кнігі Дзмітрыя Юртаева з удзелам аўтара на базе бібліятэкі № 22.

Акцыі ў межах выстаўкі:

— акцыя: кнігі па 2 руб., 3 руб., 5 руб.;
— вятарына «Адказны на пытанне правільна — атрымай сувенір ад Выдавецкага дома «Звязда»;
— пры куплі 3 і больш кніг — падарунак ад Выдавецкага дома «Звязда».

У праграме магчымы змены

Простыя рэчы

Найлепшыя калекцыі для натхнення

Творчасць маладой паэтэсы Кацярыны Роўды добра знаёмая айчынным чытачу: яна аўтар двух паэтычных зборнікаў — «Водар белага наліву» і «Паэтычныя Карункі». Акрамя таго, Кацярына — лаўрэат шматлікіх рэспубліканскіх і міжнародных конкурсаў, у тым ліку прэміі МГА СПБ «Адкрыццё года», міжнароднай прэміі «Садружнасць дэбютаў», намінант Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі ў намінацыі «Найлепшы дэбют». Захапленне яе наўпрост звязана з кнігай: яна калекцыяніруе кніжкі-малюткі. Пра тое, з чаго пачалося хобі, Кацярына расказала карэспандэнту «ЛіМа».

Кацярына Роўда.

— Каця, я ведаю, што ты цяпер мама ў дэкрэтным адпачынку. Раскажы, калі ласка, якія калекцыі ў вас агульныя з дзецьмі?

— Менавіта дзеткі прывілі мне цікавасць да калекцыяніравання. А паколькі я мама шматдзетная, то і адной калекцыяй абыйсці проста не магло. Старэйшы сын Лёшка набіраў тры чамаданы ўсялякіх цацак з серыі «Сапраўдныя насякомыя за шклом», якія рэгулярна набываў з дзядулем у кіёска «Белсаюздруку». Дачушка Палінка, на пару са старэйшым братам, сабрала ўсіх без выключэння бонсцікаў з «Еўраопта». А муж на працягу многіх гадоў папаўняў сваю калекцыю маленькіх металічных машынак. І гэта далёка не ўсё, што збіралі. Я падтрымлівала гэтыя хобі, час ад часу набывала

ім тое-сёе патрэбнае і не вельмі, але сама нічога збіраць не планавала. Але, як кажуць, да пары, да часу...

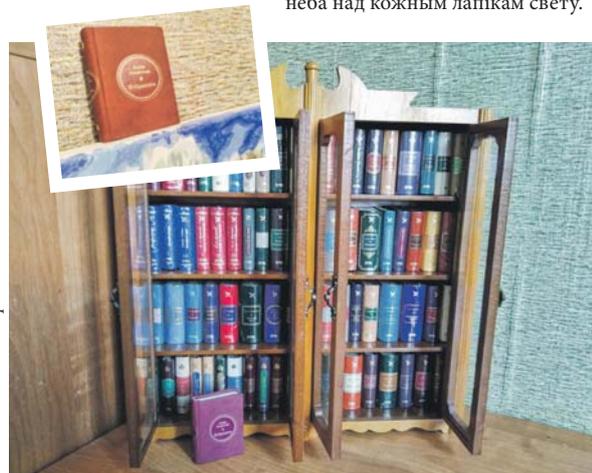
— А што збіраеш для сябе?

— Адночы набыла часопіс «Шэдэўры сусветнай літаратуры ў мініяцюры», маленькім, але вельмі прыгожым дапаўненнем да якога была кніжка-малютка «А. С. Пушкін «Паэмы»». Дарэчы, я ў той час рабіла першыя крокі ў літаратуры. Але і падумаць не магла, што мае вершы таксама будуць надрукаваны, што з'явіцца ўласныя кнігі, няхай і не такія моцныя. Тым часам спецыяльная мінішафа для сапраўдных шэдэўраў рэгулярна папаўнялася. Проза, паэзія, драматургія, філасофская эсэістыка... 74 надзвычай цікавых выданняў памерам 50x65 мм, у цвёрдым пераплёце, прыгожа аздабленыя, з лёс да зручнага чытання і нанесены на карашок сімвалам, які характарызуе тып тэксту, змешчаны ў кніжцы. Складана вылучыць пэўную кнігу, бо кожная з іх адметная, вартая ўвагі і павагі. Напэўна, усё ж Ахматава. Яе вершы мне вельмі падабаюцца. Нягледзячы на памер шрыфту, пару года, нестабільнасць настрою, іх хочацца перачытваць, аналізаваць, перакладаць на родную мову, чым я час ад часу

і займаюся. Варта адзначыць, што тэкст надрукаваны якасна, чытаецца добра. Унутры кожная кніжка аформлена бездакорна.

— Ці марыш выдаць у фармаце маленькай кніжачкі ўласны паэтычны зборнік?

— Калі шчыра, то пакуль не думала аб гэтым, але ўсё можа быць. Што да творчасці, то мару ўдасканалваць майстэрства вершаскладання і мастацкага перакладу. Таксама хачу апублікаваць свой новы праявіны твор. Але ўсе гэтыя памкненні з кожным днём імкліва драбнеюць перад самым важным і бяспечным — пажаданнем мірнага неба над кожным лапкам свету.

Каліж Святланы Таронскай.

Як бы радасна было сабраць новыя калекцыі: з добрых навін, шчаслівых падзей і мноства цёплых успамінаў!

Веру, што так і будзе!

Гутарыла Таша ШПАКОЎСКАЯ

зваротная сувязь

Закон вечнасці

Ундзелью і чацвер увазе слухачоў канала «Культура» Беларускага радыё — праект пісьменніка Навума Гальпяровіча «Развагі пра літаратуру». У рамках блока ранішніх праграм «У рытме дня» выходзяць праекты «Адным штрыхом» з вершамі і мініяцюрамі беларускіх аўтараў, а таксама «Ранішні серыял» са старонкамі твора Людмілы Рублеўскай «Сэрца мармуровага анёла».

Праграма «Літаратурная анталогія» прапануе працяг рамана Фёдара Дастаеўскага «Злачынства і пакаранне». У «Радыёбібліятэцы» гучаць старонкі эпічнай паэмы Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш».

У праекце «Літаратурныя гісторыі» ў вячэрнім эфіры выхадных слухачоў чакаюць апалядні. Для аматараў паэзіі праграма «Прачулым радком» гэтым разам прадстаўляе вершы Віктара Яраца.

Змест перадачы «Радыётэатр плюс» у суботу і нядзелю складаецца часткі радыёверсіі спектакля «Закон вечнасці» паводле аднайменнага рамана Надарэ Думбадзэ.

Юным прыхільнікам мастацкага вяшчання канал «Культура» прапануе ў суботу і нядзелю «Дзіцячы радыётэатр» з радыёпастаноўкамі з фондаў. У межах праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя» —

чытанне твора Іны Фраловай «Калі адціве ядловец». Штовечар у 21.00 — «Вячэрняя казка» для маленькіх.

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі і навінкамі беларускіх выдавецтваў, а таксама са зместам свежага нумара штогвядніўніка «ЛіМ».

У нядзелю і сераду ў радыёверсіі тэлеперадачы Навума Гальпяровіча «Суразмоўцы» гэтым разам гутарка з пісьменнікам Лаўрэнам Юрагам.

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

19 сакавіка — 85 гадоў з дня нараджэння Людмілы Яфімавай (1937—2018), харавога дырыжора, народнай артысткі Беларусі.

20 сакавіка — 95 гадоў з дня нараджэння Хведара Жычкі (1927—2007), паэта, празаіка, перакладчыка.

20 сакавіка — 70 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Емяльянава (1952—2005), паэта, перакладчыка.

21 сакавіка — 95 гадоў з дня нараджэння Галіны Васюковай (1927—2004), празаіка.

21 сакавіка 85-годдзе адзначае Фёдар Севасцянянаў, спявак, заслужаны артыст БССР.

21 сакавіка 75 гадоў спаўняецца Мікалаю Ісаенку, жывалісцу.

21 сакавіка 75-годдзе адзначае Якаў Рыер, гісторык, археолаг.

21 сакавіка 60 гадоў юбілей святкуе Валерый Максімовіч, літаратуразнаўца, крытык, паэт.

23 сакавіка 80-гадовы юбілей адзначае Эдуард Астаф'еў, скульптар.

24 сакавіка 75 гадоў спаўняецца Дзмітрыю Дзямідовічу, члену Саюза пісьменнікаў Беларусі.

24 сакавіка 65-годдзе святкуе Рыгор Бабчанок, член Саюза пісьменнікаў Беларусі.

25 сакавіка — 100 гадоў з дня нараджэння Міхаіла Яўневіча (1922—2010), мовазнаўца, заслужанага настаўніка БССР.

26 сакавіка 80-гадовы юбілей адзначае Іван Арабейка, паэт.

Каляндар падрыхтаваны БДАМЛiM

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў
Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная
кампія: Уладзімір Гіламедаў
Вольга Далдзімава
Жана Запарытка
Анатолю Казлоў
Дзясніс Барсукі
Віктар Гардзеі

Алесь Марціновіч
Віцаслаў Нікіфарай
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Шэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
намеснік галоўнага
рэдактара — 319-79-85, 224-66-74
адказны сакратар — 377-99-73
аддзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98
аддзел прозы і паэзіі — 317-20-98

аддзел мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісны індекс:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны
для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай
рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 7 ад 10.12.2012,
выданае Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусі.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісаны ў друку
17.03.2022 у 11.00
Ум. друку. арк. 3,72
Наклад — 687

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013
Заказ — 528
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
M 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рупакісы прымаюцца толькі ў электронным
выглядзе (праграма Microsoft Word),
не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць
з меркаваннямі аўтараў публікацый.
Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія
прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці
з заканадаўствам Рэспублікі Беларусі.

ISSN 0024-4686

